

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Filozofická fakulta
Ústav romanistiky

Bakalářská práce

**FRANCOUZSKÁ A ČESKÁ TERMINOLOGIE
V EVROPSKÝCH LEGISLATIVNÍCH TEXTECH
ZAMĚŘENÝCH NA
OBLAST : „VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ“**

Vedoucí práce: PhDr. Jan Radimský, Ph.D.

Autorka práce: Martina Povolná

Studijní obor: FJEMO

Ročník: 3.

2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Francouzská a česká terminologie v evropských legislativních textech zaměřených na oblast: „Výchova a vzdělávání“ zpracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

České Budějovice, 14. dubna 2009

.....

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Filozofická fakulta
Ústav romanistiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Název: Francouzská a česká terminologie v evropských legislativních textech zaměřených na oblast: „Výchova a vzdělávání“

Name: French and Czech terminology in European legislative texts focused on the field: „Education and training“

Autorka: Martina Povolná

Studijní program a obor: Aplikovaná filologie - Francouzský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: 3.

Vedoucí práce: PhDr. Jan Radimský, Ph.D.

České Budějovice 2009

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá francouzskou a českou terminologií v evropských legislativních textech zaměřených na oblast „Výchova a vzdělávání“.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. První, teoretická část popisuje a hodnotí terminologické databáze Evropské unie. Druhá, výzkumná část je zaměřená na proces výběru legislativních textů, klíčových slov a kolokací a podrobně se zabývá překladem vybraných kolokací spojených s tématem výchovy a vzdělávání.

Závěrečným výstupem je francouzsko-český slovníček zkoumaných termínů a jejich kolokací.

Annotation

This thesis deals with the French and Czech terminology, which occur in the European legislative texts focused on the field „Education and training“.

The thesis is divided into two main parts. The first, theoretical part describes and evaluates the terminology databases of the European Union. The other, research part is focused on the selection of the legislative texts, key words and their collocations and evaluates the translation quality of the collocations connected to the domain of education and training.

In conclusion, a small French-Czech dictionary of the investigated terms and their collocations is attached.

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Janu Radimskému, Ph.D. za jeho cenné rady, trpělivost a ochotu prokázanou při vedení mé bakalářské práce.

OBSAH:

ÚVOD.....	8
1. TERMINOLOGICKÉ DATABÁZE EU NA INTERNETU.....	9
1.1. ON-LINE DATABÁZE.....	9
1.1.1. Eurodicautom.....	9
1.1.2. IATE.....	9
1.1.3. Terminologická databáze pro účely českého předsednictví v Radě EU.....	10
1.1.4. Přehled závazných termínů pro české překlady právních předpisů ES.....	11
1.2. OFFLINE DATABÁZE.....	12
1.2.1. Slovník evropských pojmů.....	12
1.2.2. Vícejazyčný glosář pro rozšířenou Evropu.....	13
1.3. ZHODNOCENÍ DATABÁZÍ.....	13
2. ANALÝZA KOLOKACÍ.....	16
2.1. ÚVOD.....	16
2.2. VÝBĚR TEXTŮ.....	16
2.3. VÝBĚR KLÍČOVÝCH SLOV A JEJICH KOLOKACÍ.....	19
2.3.1. Definice pojmů.....	19
2.3.2. Výběr klíčových slov a kolokací.....	19
2.4. KOLOKACE A JEJICH PŘEKLADY.....	21
2.4.1. Adekvátní překlady.....	21
2.4.1.1. Kolokace s jednoznačným překladem.....	22
2.4.1.2. Kolokace s více synonymními překlady.....	31
2.4.2. Neadekvátní překlady.....	39
2.4.2.1. Kolokace, které nedodržují závazný překlad.....	39
2.4.2.2. Chybně přeložené kolokace.....	41
2.4.2.3. Nepřesně přeložené kolokace.....	52
2.5. VÝSLEDKY ANALÝZY.....	56
3. ZÁVĚR.....	60
4. RÉSUMÉ.....	62
FRANCOUZSKO-ČESKÝ SLOVNÍČEK TERMÍNŮ A KOLOKACÍ.....	64
BIBLIOGRAFIE.....	71

ÚVOD

Cílem mé bakalářské práce je s využitím paralelního korpusu prozkoumat a vyhodnotit adekvátnost překladů mnou vybraných termínů a jejich kolokací spojených s tématem „Výchova a vzdělávání“. Termíny budu vybírat z evropských legislativních textů dostupných v databázi EUR-Lex¹.

Téma „Výchova a vzdělávání“ jsem si vybrala proto, že mne zajímá, jak se vyvíjí a do budoucna bude vyvíjet vztah EU k této specifické a nepochybně velmi důležité oblasti. Zajímá mne, zda se bude EU v příštích letech snažit o postupné sjednocování postojů v rámci fungování vzdělávacích systémů v jednotlivých členských státech, či zda případné změny ponechá na jejich vládách.

Také fakt, že čím dál víc českých studentů využívá možnosti odjet na nějaký čas studovat do zahraničí je výsledkem obrovského kusu práce, který EU na tomto poli odvedla.

V první části bakalářské práce se budu podrobně zabývat vybranými terminologickými databázemi Evropské unie. Na konkrétních příkladech popíši historii vzniku aktivit vedoucích k vytvoření prvních vlaštovek v této oblasti. Kriticky se pokusím zhodnotit kvalitu, propracovanost i vstřícnost k uživatelům těchto databází.

Ve druhé, hlavní části celé bakalářské práce budu pracovat s vybranými konkrétními klíčovými slovy a kolokacemi, které v textech budou tvořit. S pomocí vybraných terminologických databází a slovníků budu zkoumat adekvátnost českých překladů těchto kolokací.

Závěr práce bude patřit celkovému zhodnocení překladů. Součástí práce bude i francouzsko-český slovníček klíčových slov a kolokací spojených s oblastí: „Výchova a vzdělávání“.

¹ <http://eur-lex.europa.eu/fr/index.htm>

1. Terminologické databáze EU na internetu

1.1. On-line databáze

V této kapitole se budu snažit co nejvýstižněji popsat celkem 4 vybrané terminologické databáze EU, které jsou volně přístupné na internetu. Výjimkou je databáze Eurodicautom, která sice již nefunguje, ale svého času byla svou velikostí a zpracováním tak jedinečná, že bychom ji neměli opomenout zmínit ani dnes. Druhou databází, o které se v této kapitole rozeptíšu bude IATE, největší a nejkomplexnější terminologická databáze EU. Zbývající dvě podkapitoly jsem vyhradila prvním českým vlaštovkám této oblasti, a to Terminologické databázi pro účely českého předsednictví v Radě EU a Přehledu závazných termínů pro české překlady právních předpisů ES.

1.1.1. Eurodicautom

Elektronická databáze Eurodicautom (vzniklá sloučením lexikografických nástrojů z šedesátých let Dicautom a Euroterm) byla první terminologickou databází svého druhu, která vznikla v rámci Evropských společenství při Evropské komisi. Byla spuštěna v roce 1973 ve čtyřech jazycích (holandština, francouzština, němčina a italština) a s přijímáním nových členských zemí do ES se k nim postupně přidaly též dánština, angličtina, řečtina, portugalština, španělština, finština a švédština. Kromě oficiálních jazyků ES v této databázi figurovala též latina. Eurodicautom byl původně určen pro interní překladaatele Evropské komise, ale postupem času jej začaly využívat i další instituce ES a následně prostřednictvím internetu i překladaatelé z celého světa. Za dobu své existence, tedy do poloviny roku 2007, nastřádala tato databáze 5,5 milionu termínů a zkratk.²

1.1.2. IATE

V roce 2007 byla veřejnosti slavnostně zpřístupněna terminologická banka IATE (Inter-Active Terminology for Europe), která sloučila tři hlavní do té doby paralelně

² www.europa.eu.int/eurodicautom

existující databáze: již zmíněný Eurodicautom, dále TIS (Terminological Information System of The General Secretariat of the Council of the European Union) a EUTERPE (Exploitation Unifiée de la Terminologie au Parlement Européen). Překladatelé v rámci institucí EU ji mohli používat již od roku 2004. IATE se od svých předchůdců liší hlavně ve dvou bodech: Zaprvé je interaktivní, což znamená, že každý překladatel v instituci Evropské unie může v databázi informace doplňovat a aktualizovat (každou takto provedenou změnu samozřejmě pracovníci překladatelských odborů nejprve ověří a schválí). A zadruhé se na jejím vývoji podílejí všechny hlavní instituce EU. Počet termínů obsažených v databázi IATE se neustále zvyšuje, poslední čísla hovoří o 8,7 milionech plus 500 000 zkratk a 100 000 slovních spojení.³

Vyhledávání:

IATE je k dispozici na internetových stránkách www.iate.europa.eu a pokrývá všech 23 úředních jazyků Evropské unie, přičemž počet dostupných termínů se od sebe v různých jazycích liší. IATE je podle mého názoru velmi přehledná, podle potřeby vyhledá výchozí termín v jednom či více cílových jazycích, přičemž je díky systému dělení hesel do jednotlivých oblastí a podoblastí možno i vymežit tematickou oblast hledání. U každého vyhledaného termínu najdeme informace o spolehlivosti překladu a jeho zdroji, jeho definici, zdroj definice a datum přidání. V odpovědi na mé doplňující dotazy o databázi mi z IATE napsali, že spolehlivost překladů hodnotí týmy rodilých mluvčích, expertů na evropskou terminologii, a že databáze se aktualizuje asi jednou za měsíc.

1.1.3. Terminologická databáze pro účely českého předsednictví v Radě EU

Pro účely českého předsednictví v Radě Evropské unie v první polovině roku 2009 byl o dva roky dříve započat projekt, který měl za úkol sjednotit názvosloví týkající se institucí státní správy a reálií České republiky. Terminologická databanka byla vytvořena v češtině, angličtině, francouzštině a němčině. Je určena jak pro zaměstnance státní správy ČR, tak i široké veřejnosti na adrese <http://isap.vlada.cz/852566AC0072089E/terminologie>. Ačkoli byla vytvořena speciálně

³ <http://www.euroskop.cz/38/8005/clanek/interaktivni-terminologie-pro-evropu/>

pro potřeby českého předsednictví, s jejím využíváním a rozšiřováním se počítá i do budoucna. Na vytvoření projektu se podíleli odborníci z oblasti překladatelství a české státní správy a koordinuje ho Útvar místopředsedy vlády pro evropské záležitosti ČR. Přímo z odboru komunikace Úřadu vlády jsem se dozvěděla, že v lednu 2009 měla databáze k dispozici 1437 hesel v češtině, angličtině a francouzštině a asi 1100 v němčině, a že aktualizace se provádějí podle potřeby několikrát měsíčně.⁴

Vyhledávání:

Ovládacím jazykem databáze je čeština, což je vzhledem k jejímu účelu pochopitelné. Umožňuje vyhledávat hesla jak jednotlivě, tak podle oblastí, data zpracování, nebo abecedně. S ohledem na to, za jak poměrně krátký čas česká databáze k evropskému předsednictví vznikla, jsou její možnosti dostačující.

1.1.4. Přehled závazných termínů pro české překlady právních předpisů ES

Přehled závazných termínů pro české překlady právních předpisů ES⁵ je terminologická databáze, která vznikla při systému ISAP (Informační systém pro aproximaci práva), který je zaměřen na oblast implementace práva Evropské unie do českého práva. V první řadě je určen ministerstvům a dalším orgánům státní správy, veřejnosti je přístupný v omezeném rozsahu. *Má za úkol poskytovat uživatelům aktuální informace o platné legislativě EU a ostatních souvisejících dokumentech a jejich překladech*⁶. Přehled závazných termínů stejně jako celý ISAP spravuje odbor kompatibility s právem ES Úřadu vlády. Na základě e-mailové korespondence s tímto úřadem jsem se o databázi dozvěděla následující informace:

- Databáze byla vytvářena ještě před vstupem ČR do EU
- Je zaměřena na terminologii používanou v evropské legislativě
- Měla být podkladem pro vytvoření české verze slovníku Eurodicautom
- Dnes obsahuje kolem 9500 hesel
- Její aktualizace proběhla naposledy v roce 2005

⁴ <http://isap.vlada.cz/852566AC0072089E/terminologie>

⁵ <http://isap.vlada.cz/Dul/zavaznet.NSF/Soubory%20ke%20sta%C5%BEen%C3%AD?OpenView>

⁶ <http://isap.vlada.cz/homepage.nsf/titul>

Vyhledávání:

Databáze pokrývá čtyři jazyky: češtinu, angličtinu, francouzštinu a němčinu, ovšem nutno dodat, že mnoho termínů zde nalezneme přeložených pouze do angličtiny. Vyhledávat je možno podle resortu vlády, celexového čísla, abecedně i podle jednotlivých hesel. Databáze asi deseti tisíc závazných termínů přeložených ve většině případů do angličtiny, francouzštiny a němčiny se zde dá i zdarma stáhnout v excelovém souboru.

1.2. Offline databáze

V této kapitole se zaměřím na tzv. offline terminologické databáze a slovníky pojmů souvisejících s Evropskou unií, které jsou na internetu volně ke stažení. K bližšímu prozkoumání jsem si vybrala Slovník evropských pojmů a Vícejazyčný glosář pro rozšířenou Evropu, který je sice v porovnání ostatními vybranými databázemi suverénně nejstručnější, ale zaměřuje se na politiku odborného vzdělávání EU, což je oblast úzce spjatá s hlavním tématem mé bakalářské práce.

1.2.1. Slovník evropských pojmů

Slovník evropských pojmů, který sestavili překladatelé z Výboru regionů a z Evropského hospodářského a sociálního výboru, je dostupný v excelovém souboru na internetové adrese www.mzv.eu/servis/soubor.asp?id=24792, pokrývá sedm jazyků (češtinu, angličtinu, francouzštinu, němčinu, španělštinu, italštinu a polštinu) a je rozdělen do šesti částí: zkratky jazyků EU, zkratky členů EU, překlady názvů generálních ředitelství Komise, sekcí a skupin Evropského hospodářského a sociálního výboru, Komise Výboru regionů a nejrozsáhlejší část, slovník. Ten obsahuje tabulku 916 českých termínů spjatých s problematikou Evropské unie, z nichž je 864 termínů přeložených do angličtiny, 742 do francouzštiny, 716 do němčiny, 606 do italštiny, 565 do španělštiny a 271 do polštiny. Spravuje jej Ministerstvo zahraničních věcí České republiky.

1.2.2. Vícejazyčný glosář pro rozšířenou Evropu

Glosář klíčových termínů evropské politiky odborného vzdělávání a přípravy byl zahrnut do programu činnosti Evropského střediska pro rozvoj odborné přípravy (Cedefop) v roce 2003 s cílem napomoci integraci nových členských států EU. Byl vytvořen ve spolupráci s překladovou službou Cedefop, s odborníky politiky odborného vzdělávání a přípravy a dalšími partnery tohoto střediska. Glosář je dostupný v šesti jazycích (v angličtině, francouzštině a němčině, protože to jsou obvyklé pracovní jazyky v EU, a dále v češtině, maďarštině a polštině, což jsou jedny z jazyků nově přistoupivších zemí v roce 2004) v podobě pdf souboru⁷. Rozsah tohoto glosáře je asi sto abecedně seřazených termínů, což sice není mnoho, ale podle autorů Sylvie Bousquet a Phillipa Tissota z Cedefop je to prozatím dostačující pro definování klíčových termínů podstatných pro chápání současné politiky odborného vzdělávání a přípravy v Evropě.

1.3. Zhodnocení databází

V této závěrečné kapitole teoretické části mé práce bych chtěla ohodnotit kvalitu jednotlivých výše popsaných databází, jejich rozsah a jednoduchost hledání z pohledu běžného občana EU.

Databáze vytvořené přímo pro EU jsou v zásadě obsáhlejší, než ty české. Rozsahem mezi všemi na celé čáře vítězí databáze IATE, která se může chlubit téměř 9 miliony nasbíraných termínů z různých oblastí působení evropské legislativy. Podle mého názoru je IATE ze všech databází pro běžného občana kteréhokoli státu Evropské unie také nejsrozumitelnější, hledání v ní je jednoduché, přehledné a rychlé. Po zadání hesla systém zobrazí všechny jeho kolokace i s překlady do vybraných jazyků. Dalším kliknutím myši je také možné nechat si zobrazit rovnou i definici kolokace, což jistě překladatelům již mnohokrát usnadnilo práci. Zdroje překladů jsou zde na rozdíl od jiných databází také zobrazované, což si myslím zvyšuje jejich důvěryhodnost.

Srovnávat dva české zástupce on-line terminologických databází by podle mne nebylo spravedlivé, jelikož databáze pro české předsednictví je za prvé obsahem malá a za druhé tematicky úplně jinde než Přehled závazných termínů pro české překlady

⁷ http://europass.cedefop.europa.eu/img/dynamic/c313/cv-1_en_US_glossary_4030_6k.pdf

právních předpisů ES. Ke vstupu do terminologické databáze pro české předsednictví je třeba vyplnit uživatelské jméno a heslo (oboje je prozrazeno na téže stránce). Tento systém má svůj původ pravděpodobně v době, kdy byl přístup do databáze placený. Jak jsem již uvedla, tato databáze není zrovna nejširší a dokonce jsem v ní už při prvním pokusném hledání našla i chybný překlad, ale když někdo potřebuje zjistit jaký je závazný francouzský překlad například pro odrůdy vína nebo české kraje, dokáže uspokojit. Přehled závazných termínů pro české překlady právních předpisů ES v rámci ISAP vlády ČR má podle mě dvě velká pozitiva. Tím prvním je možnost stáhnout si jej zdarma do počítače. Druhá potěšující věc je vstřícnost Odboru kompatibility vlády, který jej spravuje, a který mi na mé dotazy týkající se databáze bleskově odpověděl poměrně podrobným dopisem, ve kterém jsem našla všechny požadované informace i celou historii vzniku tohoto projektu. Stinná stránka této databáze spočívá v její zastaralosti, aktualizovaná nebyla od poloviny roku 2005, takže je zřejmé, že pravidelně doplňovaným zahraničním databázím může jen těžko konkurovat.

Když se zaměřím na dvě výše popsané offline databáze, musím se nejprve zastavit u Vícejazyčného glosáře pro rozšířenou Evropu. Zobrazení celého asi dvousetstránkového dokumentu trvá poměrně dlouhou dobu. Kdo si počká, tomu pravděpodobně podobně jako mně těch asi sto termínů v pdf souboru vyvolá na rtech úsměv, protože stručný Glosář působí zvláště třeba ve srovnání s několika miliony termínů pokrytých IATE vskutku skoro až směšně. Na jeho obhajobu je ale třeba připomenout, že byl připraven s tím, že bude obsahovat opravdu jen klíčové termíny evropské politiky odborného vzdělávání a přípravy.

Když jsem procházela a testovala jednotlivé databáze, snažila jsem se k nim přistupovat jako obyčejný člověk, který si potřebuje jen najít překlady termínů spojených s legislativou Evropské unie a široce používané slovníky na portálech www.seznam.cz, www.centrum.cz nebo třeba www.klikni.idnes.cz mu na to nestačí. Došla jsem k závěru, že z tohoto pohledu je k uživateli nejvstřícnější databáze IATE, protože je nejen nejobsáhlejší, ale podle mého názoru je i vyhledávání v ní nejjednodušší. Vytknout by se jí dala absence češtiny v odkazech „*nápověda*“ a „*about IATE*“, které jsou dostupné pouze v angličtině. Druhým negativním bodem této databáze je fakt, že bohužel ne všechny termíny dostupné v angličtině jsou přeloženy do češtiny.

České databáze bohužel podle mě v konkurenci těch zahraničních neobstojí hlavně proto, že součástí Evropské unie jsme z pohledu historie evropské integrace pouze

velmi krátkou dobu, takže mladé české databáze nemohou dosáhnout úrovně těch, které byly vytvořeny v rámci EU mnohdy již před desetiletími a jsou neustále obnovovány celými týmy překladatelů a odborníků na evropskou terminologii.

Tabulka č.1: Terminologické databáze EU

Název databáze	Vznik	Počet termínů (zaokrouhleno)	Počet jazyků	Vyhledávání jednotlivých hesel/abecedně	Aktualizac e
Eurodicautom	1973	5 500 000	12	-/-	-
IATE	2004	8 700 000	23	Ano/Ne	1x/měsíc
Terminologická databáze pro účely českého předsednictví v Radě EU	2007	1400	4	Ano/Ano	3-4x/měsíc
Přehled závazných termínů pro české překlady právních předpisů ES	2002	9500	4	Ano/Ano	Naposledy 2005
Slovník evropských pojmů	? ⁸	900	7	Ne/Ano	Naposledy 2008
Vícejazyčný glosář pro rozšířenou Evropu	2003	100	6	Ne/Ano	Ne

⁸ Pro Slovník evropských pojmů se mi bohužel nikde nepodařilo zjistit rok jeho vzniku.

2. ANALÝZA KOLOKACÍ

2.1. Úvod

Tato kapitola představuje stěžejní část celé bakalářské práce. Zabývá se francouzskými kolokacemi a jejich českými překlady, které jsem vybrala z textů platných právních předpisů z oblasti „Výchova a vzdělávání“ na stránkách <http://eur-lex.europa.eu/fr/legis/20090401/chap1630.htm>. Technický postup vybírání textů, jejich „čištění“ a následné zpracovávání v programech ParaConc a Microsoft Access zde podrobně popisovat nebudu, protože tak již bylo učiněno v bakalářských pracích desítek studentů v předešlých letech.

Zaměřím se tedy spíše na samotné kolokace a jejich překlady do českého jazyka.

2.2. Výběr textů

Jak jsem již naznačila, první fáze přípravy práce spočívala ve vyhledání vhodných evropských legislativních textů z oblasti „Výchova a vzdělávání“. Na stránkách databáze EUR-Lex jsem postupovala přes odkazy „*Platné právní předpisy*“, dále pak „*Rejstřík platných právních předpisů Společenství*“, „*16. Věda, informace, vzdělávání a kultura*“ a nakonec „*16.30 Výchova a vzdělávání*“.

K dispozici bylo celkem 115 textů, z nichž ovšem zdaleka ne všechny v češtině. Dalších několik textů jsem do práce nezahrnula z různých důvodů, buď byly příliš krátké anebo se jednalo o dohody mezi Evropským společenstvím a různými státy, ve kterých nebyla jazyková struktura tak zajímavá a rozmanitá. Nakonec jsem tedy vybrala celkem 28 textů, které mají většinou charakter nařízení či rozhodnutí. Těchto 28 textů dělá dohromady 234,7 normostran textu v českém jazyce a 292,4 v jazyce francouzském. Pro větší přehlednost jsem vytvořila tabulku s několika důležitými údaji o těchto legislativních textech. Nalezneme v ní celexové číslo a číslo a rok vydání v Úředním věstníku, dále počet stran jednotlivých dokumentů, typ dokumentu a jeho nezkrácený název.

Tabulka č.2: Seznam legislativních textů

Eur-Lex číslo	Úřední věstník a rok	Počet stran	Typ dokumentu	Nezkrácený název dokumentu
21979A0531(01)	L 134 1979	12,6	Příloha	Příloha-protokol k dohodě o dovozu vzdělávacích, vědeckých a kulturních materiálů
21994A0817(01)	L 212 1994	14,3	Úmluva	Úmluva o statutu evropských škol
31963D0266	63 1963	6,4	Rozhodnutí	Rozhodnutí Rady ze dne 2. dubna 1963, kterým se stanoví obecné zásady pro provádění společné politiky odborného vzdělávání
31975D0364	L 167 1975	1,8	Rozhodnutí	Rozhodnutí Rady ze dne 16. června 1975 o zřízení Poradního výboru pro vzdělávání lékařů
31975R0337	L 39 1975	5,2	Nařízení	Nařízení Rady (EHS) č. 337/75 ze dne 10. února 1975 o zřízení Evropského střediska pro rozvoj odborného vzdělávání
31977D0454	L 176 1977	1,9	Rozhodnutí	Rozhodnutí Rady ze dne 27. června 1977 o zřízení Poradního výboru pro vzdělávání v ošetrovatelství
31977L0486	L 199 1977	1,6	Směrnice	Směrnice Rady ze dne 25. července 1977 o vzdělávání dětí migrujících pracovníků
31978D0688	L 233 1978	1,9	Rozhodnutí	Rozhodnutí Rady ze dne 25. července 1978 o zřízení Poradního výboru pro vzdělávání zubních lékařů
31983R0354	L 43 1983	4,2	Nařízení	Nařízení Rady (EHS, Euratom) č. 354/83 ze dne 1. února 1983 o otevření historických archivů Evropského hospodářského společenství a Evropského společenství pro atomovou energii veřejnosti
31985D0368	L 199 1985	6,5	Rozhodnutí	Rozhodnutí Rady ze dne 16. července 1985 o srovnatelnosti kvalifikací získaných odborným vzděláváním mezi členskými státy Evropského společenství
31985D0385	L 233 1985	2,1	Rozhodnutí	Rozhodnutí Rady ze dne 10. června 1985 o zřízení Poradního výboru pro vzdělání a přípravu v oboru architektury
31985D0434	L 253 1985	1,8	Rozhodnutí	Rozhodnutí Rady ze dne 16. září 1985 o zřízení Poradního výboru pro vzdělávání v oblasti farmacie
31990R1360	L 131 1990	9	Nařízení	Nařízení Rady (EHS) č. 1360/90 ze dne 7. května 1990, o zřízení Evropské nadace odborného vzdělávání
31992D0170	L 75 1992	1,5	Rozhodnutí	Rozhodnutí Rady ze dne 16. března 1992, kterým se zakládá jednotný poradní výbor pro programy Eurotecnet a Force a mění rozhodnutí 89/657/EHS a 90/267/EHS
31997Y1206(01)	C 369 1997	2,4	Rozhodnutí	Rozhodnutí správní rady o veřejném přístupu k dokumentům Evropské nadace odborného vzděláváníText s významem pro EHP. (97/C 369/11)
32001H0166	L 60 2001	6,2	Doporučení	Doporučení Evropského parlamentu a Rady ze dne 12. února 2001 o evropské spolupráci při hodnocení kvality vzdělávacího systému
32003D0291	L 43 2003	7,9	Rozhodnutí	Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 291/2003/ES ze dne 6. února 2003 o vyhlášení roku 2004 Evropským rokem výchovy prostřednictvím sportu
32003D2317	L 345 2003	14,3	Rozhodnutí	Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 2317/2003/ES ze dne 5. prosince 2003, kterým se zavádí program pro zlepšování kvality vysokého školství a pro podporu mezikulturního porozumění prostřednictvím spolupráce se třetími zeměmi (Erasmus Mundus) (2004 – 2008)

32004D2241	L 390 2004	8,4	Rozhodnutí	Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 2241/2004/ES ze dne 15. prosince 2004 o jednotném rámci Společenství pro průhlednost v oblasti kvalifikací a schopností (Europass)
32004L0114	L 375 2004	13,6	Směrnice	Směrnice Rady 2004/114/ES ze dne 13. prosince 2004 o podmínkách přijímání státních příslušníků třetích zemí za účelem studia, výměnných pobytů žáků, neplacené odborné přípravy nebo dobrovolné služby
32005R1552	L 255 2005	7,5	Nařízení	Nářízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1552/2005 ze dne 7. září 2005 o statistikách odborného vzdělávání v podnicích (Text s významem pro EHP)
32006D0644	L 263 2006	2,6	Rozhodnutí	Rozhodnutí Komise ze dne 20. září 2006 o zřízení skupiny na vysoké úrovni pro mnohojazyčnost
32006D1228(01)	C 320 2006	1,3	Rozhodnutí	Rozhodnutí Rady ze dne 18. prosince 2006 o jmenování členů a náhradníků Poradního výboru pro vzdělávání a přípravu v oboru architektury
32006D1719	L 327 2006	29	Rozhodnutí	Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1719/2006/ES ze dne 15. listopadu 2006, kterým se zavádí program Mládež v akci na období 2007 až 2013
32006D1720	L 327 2006	47,3	Rozhodnutí	Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1720/2006/ES ze dne 15. listopadu 2006, kterým se zavádí akční program v oblasti celoživotního učení
32006H0961	L 394 2006	8,6	Doporučení	Doporučení Evropského parlamentu a Rady ze dne 18. prosince 2006 o nadnárodní mobilitě uvnitř Společenství pro účely všeobecného a odborného vzdělávání: Evropská charta kvality mobility (Text s významem pro EHP)
32008H0506(01)	C 111 2008	12,2	Doporučení	Doporučení Evropského parlamentu a Rady ze dne 23. dubna 2008 o zavedení evropského rámce kvalifikací pro celoživotní učení (Text s významem pro EHP)
42005X0610(03)	C 141 2005	2,6	Usnesení	Usnesení Rady a zástupců vlád členských států zasedajících dne 24. května 2005 v Radě o provádění společných cílů v oblasti informovanosti mládeže

2.3. Výběr klíčových slov a jejich kolokací

2.3.1. Definice pojmů

- *Termín* je „lexikální jednotka náležící k nějaké specializované variantě jazyka, nejčastěji k některému vědecko-technickému subkódu“⁹.
- Za **Klíčové slovo** považuji pro účely této práce takovou lexikální jednotku, která je úzce spojená s tématem „Výchova a vzdělávání“. Klíčové slovo je součástí kolokace.
- **Kolokace** je „dvojice nebo více slov, obvykle spojovaných samostatných lexikálních jednotek“¹⁰

2.3.2. Výběr klíčových slov a kolokací

Klíčová slova jsem vybírala nejprve s ohledem na frekvenci jejich výskytu v dokumentech a spojení s tématech „Výchova a vzdělávání“, a následně jsem se zaměřila na slova, která se sice v textech vyskytovala jen ojediněle, ale byla z lingvistického hlediska něčím zajímavá. Nakonec jsem tedy pracovala s 27 klíčovými slovy, jejichž seznam, slovní druh a počet výskytů naleznete v následující tabulce. Tu jsem seřadila od nejvyššího počtu výskytů termínu k nejnižšímu.

⁹ Radimský J., Italské a vybrané francouzské neologismy z oblasti informatiky a nových médií (1990-1996), Jihočeská univerzita, České Budějovice, 2003, s. 12

¹⁰ Jiří Linhart a kolektiv; Slovník cizích slov pro nové století, Nakladatelství Dialog, 2003, s. 197

Tabulka č.3: Seznam klíčových slov

Klíčové slovo	Počet výskytů	Slovní druh
formation	500	s.f.
programme	489	s.m.
éducation	394	s.f.
enseignement	261	s.m.
niveau	259	s.m.
établissement	176	s.m.
mobilité	168	s.f.
objectif	161	s.m.
règlement	140	s.m.
jeunesse	135	s.f.
projet	127	s.m.
études	125	s.f.pl. ¹¹
évaluation	109	s.f.
école	103	s.f.
échange	92	s.m.
personnel	81	s.m.
certification	75	s.f.
qualification	73	s.f.
autorité	70	s.f.
apprentissage	65	s.m.
subvention	60	s.f.
cycle	37	s.m.
bénéficiaire	33	s.m.
livre	22	s.m.
bibliothèque	21	s.f.
baccalauréat	6	s.m.
poinçonneuse	1	s.f.

Z těchto klíčových slov, mezi kterými převažují v poměru 14:13 substantiva rodu mužského, jsem dala dohromady 126 kolokací (plus specifický termín „*poinçonneuse*“). Dohromady tedy budu analyzovat 153 klíčových slov a kolokací. (27 klíčových slov + 126 kolokací). Podrobnější informace o klíčových slovech a jejich kolokacích v textech uvádím v kapitole „2.4. Kolokace a jejich překlady“ u každého z nich zvlášť.

¹¹ Při analýze kolokací beru v úvahu pouze termín „études“ (studia) v množném čísle. V textech se objevuje i varianta v čísle jednotném, ta má ale jiný význam (studie, výzkum).

2.4. Kolokace a jejich překlady

V této kapitole se budu zabývat překlady vybraných kolokací do českého jazyka. Pro snadnější orientaci a přehlednost jsem rozdělila překlady do dvou hlavních skupin, na adekvátní a neadekvátní. Při posuzování adekvátnosti překladů budu vycházet ze slovníků uvedených v bibliografii, z internetových databází IATE¹², ISAP¹³ a Vícejazyčného glosáře pro rozšířenou Evropu¹⁴. V případě, že ani ve slovníku, ani v žádné z databází hledanou kolokaci nenalezu, budu se snažit nalézt vysvětlení v širším kontextu na vhodných internetových stránkách a v publikacích uvedených v bibliografii.

2.4.1. Adekvátní překlady

V rámci této kapitoly se budu zabývat kolokacemi, které byly přeloženy adekvátně, a to buď jednoznačným překladem, anebo více synonymními českými ekvivalenty. U každého klíčového slova navíc uvádím jeho slovní druh, počet výskytů v textech a všechny jeho české překlady, které se objevily v rámci jeho kolokací. Překlady termínů samotných naleznete na straně 62 v kapitole „*Francouzsko-český slovníček termínů a kolokací*“

¹² www.iate.europa.eu

¹³ www.isap.vlada.cz

¹⁴ http://europass.cedefop.europa.eu/img/dynamic/c313/cv-1_en_US_glossary_4030_6k.pdf

2.4.1.1. Kolokace s jednoznačným překladem

- ***apprentissage***

Klíčové slovo „*apprentissage*“ je substantivum mužského rodu a v textech se vyskytuje celkem 65krát, přičemž je v rámci kolokací v různých kontextech překládáno jako „*studium*“, „*učení*“, „*vzdělání*“ a „*vzdělávání*“.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
<i>apprentissage tout au long de la vie</i>	s.m.	2	celoživotní učení
<i>apprentissage en ligne</i>	s.m.	1	elektronické učení

- ***baccalauréat***

Klíčové slovo „*baccalauréat*“ je substantivum mužského rodu a v textech se vyskytlo 6krát, přičemž ve všech případech ve spojení „*baccalauréat européen*“.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
<i>baccalauréat européen</i>	s.m.	6	evropský bakalaureát

Zajímavé je, že jsem při hledání této kolokace na internetu našla i překlad „*evropská maturita*“. Na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR jsem dokonce ve dvou různých článcích narazila na použití těchto dvou různých překladů¹⁵. Je tedy zřejmé, že kolokace „*evropský bakalaureát*“ a „*evropská maturita*“ fungují jako synonyma.

- ***bibliothèque***

Klíčové slovo „*bibliothèque*“ je substantivum ženského rodu, které se v textech vyskytuje 21krát. Ve všech případech je přeloženo jako „*knihovna*“.

¹⁵ <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/zakladni-informace-o-evropskych-skolach> a <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/postup-pri-uznavani-vzdelani-dosazeneho-v-evropskych-skolach-v-cr>

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
bibliothèque universitaire	s.f.	2	akademická knihovna
bibliothèque d'université	s.f.	1	univerzitní knihovna
bibliothèque de collège universitaire	s.f.	1	kolejní knihovna
bibliothèque publique	s.f.	1	veřejná knihovna
bibliothèque scolaire	s.f.	1	školní knihovna

- ***certification***

Klíčové slovo „*certification*“, substantivum ženského rodu, se v textech objevilo 75krát, pokaždé přeložené jako „*kvalifikace*“.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
valorisation des certifications	s.f.	2	využívání kvalifikací
cadre européen des certifications	s.m.	26	evropský rámec kvalifikací
système de certification	s.m.	6	system kvalifikací

- ***cycle***

Klíčové slovo „*cycle*“ je substantivum mužského rodu a v textech se objevuje 37krát. Překládá se jako „*cyklus*“, „*škola*“ nebo „*studium*“.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
cycle maternel	s.m.	3	mateřská škola
cycle primaire	s.m.	3	základní škola
cycle secondaire	s.m.	4	střední škola

- ***échange***

Klíčové slovo „*échange*“, substantivum ženského rodu, jsem v textech napočítala celkem 92krát. Do češtiny je překládáno jako „*výměna*“ a „*výměnný pobyt*“.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
échange d'informations	s.f.	17	výměna informací

- *école*

Klíčové slovo „*école*“, které v textech nalezneme 103krát, je substantivum ženského rodu. Ve všech případech bylo přeloženo jako „*škola*“.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
école européenne	s.f.	9	evropská škola
budget de l'école	s.m.	6	rozpočet školy
dépenses de l'école	s.f.pl.	3	výdaje školy

- *éducation*

Klíčové slovo „*éducation*“ je substantivum ženského rodu a v textech se vyskytuje 394krát, z vybraných klíčových slov má tedy třetí největší zastoupení. Objevuje se jak ve formě substantiva (např.: „*éducation des adultes*“), tak substantivního neshodného přívlastku (např.: „*ystème d'éducation*“). Překládáno je podle smyslu jako „*vzdělávání*“ či „*výchova*“, v případě adjektivních tvarů jako „*vzdělávací*“.

Text 32001H0166

„La promotion de la mobilité inscrite à titre d'objectif de la Communauté aux articles 149 et 150 du traité devrait être encouragée par une *éducation* de qualité.“

„Podpora mobility zapsaná v člancích 149 a 150 Smlouvy jako cíl Společenství by měla být povzbuzena kvalitním *vzděláváním*.“

„Dans son rapport sur le sport au Conseil européen d'Helsinki, la Commission a déjà examiné les avantages que présente le recours au sport dans les domaines de *l'éducation* et de la jeunesse compte tenu des valeurs véhiculées par le sport.“

„Ve své zprávě o sportu předložené Evropské radě na zasedání v Helsinkách Komise zkoumala, jak mohou být využity sportovní aktivity v oblastech týkajících se *výchovy* a mládeže vzhledem k hodnotám zprostředkovaným sportem.“

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
éducation des adultes	s.f.	15	další vzdělávání
éducation par le sport	s.f.	28	výchova prostřednictvím sportu

- ***enseignement***

Klíčové slovo „*enseignement*“ je substantivum mužského rodu, které se v textech vyskytlo 261krát. Překládáno je širokým spektrem českých výrazů jako „vzdělávání“, „školství“, „vzdělání“, „vyučování“, v případech spojení termínu s předložkou „de“ (Např.: „*établissement d'enseignement*“ – „vzdělávací instituce/zařízení“) se k překladu používají přívlastky jako „školní“, „vzdělávací“ a „školský“.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
cours d'enseignement	s.m.	2	studium
enseignement pratique	s.m.	5	praktické vzdělávání
enseignement théorique	s.m.	5	teoretické vzdělávání

- ***établissement***

Klíčové slovo „*établissement*“ je substantivum mužského rodu a v textech se vyskytuje 176krát. Přeloženo je zpravidla jako „zařízení“ nebo „instituce“.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
établissement partenaire	s.m.	4	partnerská instituce
établissement d'accueil	s.m.	3	hostitelská instituce

- **études**

Klíčové slovo „études“ je substantivum ženského rodu a v plurálu se v textech vyskytuje 125krát¹⁶. V tomto tvaru bylo překládáno jako „studium“ a „vzdělání“ ve spojení s předložkou „de“ (Např.: „année d'études“ – „školní rok“) potom toto klíčové slovo plní funkci přívlastku a překládá se jako „studijní“, „školní“ a „učební“.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
année d'études	s.f.	3	školní rok
bourse d'études	s.f.	4	stipendium
visite d'études	s.f.	3	studijní pobyt

- **évaluation**

U klíčového slova „évaluation“, substantiva ženského rodu, jsem napočítala 109 výskytů. Překládáno bylo jako „hodnocení“. Ve 12 případech se vyskytuje jako „autoévaluation“, což je v rámci kolokací překládáno jako „sebehodnocení“.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
évaluation de la qualité	s.f.	19	hodnocení kvality

- **formation**

Klíčové slovo „formation“ je substantivum ženského rodu a v se textech vyskytlo celkem 500krát. Překládáno je jako „vzdělání“, „vzdělávání“, „výchova“, „školení“ a „příprava“, ve formách přívlastku jako „školící“ či „vzdělávací“.

¹⁶ Neberu v úvahu plurál slova „étude“ ve smyslu „studie“, „výzkum“.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
niveau de formation	s.m.	10	úroveň vzdělávání
formation des médecins	s.f.	7	vzdělávání lékařů
formation des praticiens de l'art dentaire	s.f.	7	vzdělávání zubních lékařů

- ***jeunesse***

Klíčové slovo „*jeunesse*“, které se v textech objevilo 135krát je substantivum ženského rodu. V naprosté většině případů je překládáno jako „*mládež*“, několikrát se vyskytl i překlad „*mladí lidé*“.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
organisation de jeunesse	s.f.	20	mládežnická organizace
jeunesse pour l'Europe	s.f.	3	mládež pro Evropu

- ***mobilité***

Klíčové slovo „*mobilité*“ je substantivum ženského rodu, které se v textech objevilo celkem 168krát a bylo překládáno jako „*mobilita*“ nebo „*pohyb*“.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
mobilité des étudiants	s.f.	4	mobilita studentů

- ***niveau***

Klíčové slovo „*niveau*“ je substantivum mužského rodu a v textech se vyskytlo 259krát. V naprosté většině případů je přeloženo jako „*úroveň*“, v některých případech se překladatelé uchýlili k volnějšímu vyjádření bez doslovného překladu:

Text 21994A0817

„...de confronter leurs observations quant au niveau atteint par les études et à la qualité des méthodes d'enseignement.“

„...vzájemně porovnávat názory na dosahované pracovní výsledky a kvalitu vyučovacích metod.“

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
niveau communautaire	s.m.	26	úroveň Společenství
niveau comparablement élevé	s.m.	10	srovnatelně vysoká úroveň
niveau de certification	s.m.	7	úroveň kvalifikace
niveau local	s.m.	12	místní úroveň

- ***objectif***

U klíčového slova „*objectif*“, substantiva mužského rodu jsem napočítala 161 výskytů. Ve všech případech bylo přeloženo jako „*cíl*“.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
objectif stratégique	s.m.	3	strategický cíl
objectif opérationnel	s.m.	6	operativní cíl

- ***personnel***

Klíčové slovo „*personnel*“ je substantivum mužského rodu, které se v textech vyskytlo 81krát a překládáno bylo jako „*zaměstnanci*“ a „*pracovníci*“.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
personnel administratif et de service	s.m.	7	administrativní a pomocní zaměstnanci
comité du personnel	s.m.	5	výbor zaměstnanců

- ***programme***

Klíčové slovo „*programme*“ je substantivum mužského rodu, které se v textech vyskytlo 489krát. Překládáno bylo jako „*program*“ nebo „*plán*“.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
programme de travail	s.m.	14	pracovní program
programme de volontariat	s.m.	4	program dobrovolné služby
programme statistique	s.m.	5	statistický program
programme d'action communautaire	s.m.	9	akční program Společenství
programme communautaire	s.m.	22	program Společenství
programme transversal	s.m.	8	průřezový program

- ***projet***

Klíčové slovo „*projet*“ je substantivum mužského rodu a v textech jsem jej napočítala 127krát. Překládáno je pomocí slov „*projekt*“ či „*návrh*“.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
projet pilote	s.m.	7	pilotní projekt
projet de budget	s.m.	3	návrh rozpočtu ¹⁷
projet de volontariat	s.m.	2	projekt dobrovolné služby
projet multilatéral	s.m.	12	mnohostranný projekt

- ***qualification***

Klíčové slovo „*qualification*“ je substantivum ženského rodu, které se v textech vyskytuje 73krát a překládá se jako „*kvalifikace*“ a „*dovednost*“.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
transparence des qualifications	s.f.	10	průhlednost v oblasti kvalifikací

- ***règlement***

Klíčové slovo „*règlement*“ je substantivum mužského rodu, které se v textech vyskytuje 140krát a překládáno je jako „*řád*“ a „*nařízení*“.

¹⁷ Podle databáze IATE je možný i překlad „*rozpočtové odhady*“

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
règlement financier	s.m.	7	finanční nařízení
règlement intérieur	s.m.	15	jednací řád
règlement général d'école	s.m.	3	obecný školní řád

- **subvention**

Klíčové slovo „*subvention*“ je substantivum ženského rodu, které se v textech objevuje 60krát, a které je překládáno jako „*grant*“ nebo „*dotace*“. Obecně se dá říci, že tyto dva pojmy bývají často libovolně zaměňovány, určitý rozdíl mezi nimi ale existuje. „*Dotace je formou poskytnutí určitého množství finančních prostředků, nejčastěji ze státního rozpočtu (nebo také z územního rozpočtu). Může a nemusí být stanovena na konkrétní účel. Je třeba dodat, že neexistuje přesná hranice či rozdíl, mezi grantem a dotací. Jediným rozdílem je snad přesnější účelovost a specifika grantu, na rozdíl od dotace. Dotace se také obvykle chápe jako veřejná podpora zejména investičních nákladů projektu. Obecně je program nazýván dotací pokud spolufinancuje podíl 80-ti a více procent investičních nákladů projektu. Pojmy dotace a grant ale bývají často významově zaměňovány.*“¹⁸

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
subvention fofaitaire	s.f.	3	paušální grant

¹⁸ <http://www.dotaceonline.cz/Page.aspx?SP=1181>

2.4.1.2. Kolokace s více synonymními překlady

- *apprentissage*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2	česky-3
apprentissage des langues	s.m.	14	studium jazyků	studium cizích jazyků	-
apprentissage en équipe	s.m.	2	vzájemné učení	vzájemné učení ve skupinách	-
apprentissage formel	s.m.	2	formální učení	formální vzdělávání	-
apprentissage non formel	s.m.	6	neformální vzdělání	neformální učení	neformální vzdělávání

- *autorité*

Klíčové slovo „*autorité*“ je substantivum ženského rodu a ve zkoumaných textech se vyskytuje celkem 70krát. Je překládán v naprosté většině jako „*orgán*“, dále pak termíny „*subjekt*“, „*pravomoc*“ a „*úřad*“. Spojení „*avoir autorité*“ je přeloženo jako „*odpovídat*“:

Text 31975R0337

„Il *a autorité* sur le personnel qu'il engage et qu'il révoque.“

„*Odpovídá* za personální záležitosti a za přijímání a propouštění zaměstnanců.“

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
autorité nationale	s.f.	6	vnitrostátní orgán	státní orgán
autorité compétente	s.f.	28	příslušný orgán	příslušný subjekt

- *bénéficiaire*

Klíčové slovo „*bénéficiaire*“ je substantivum mužského rodu, v textech se vyskytuje 33krát a je překládáno slovy „*příjemce*“ a „*stipendista*“. Jednou je použita opisná vazba:

Text 32006D1719

„Les bénéficiaires du programme peuvent être des personnes physiques ou des personnes morales.“

„Granty v rámci programu mohou získat právnické a fyzické osoby.“

Překlad „*příjemce*“ je závazný podle databáze IATE i ISAP, je tedy v 31 případech použit naprosto správně. Naopak termín „*stipendista*“ je překladem nesprávným, ve francouzštině by totiž muselo být použito slovo „*boursier*“. (LINGEA)

Text 32003D2317

„...acceptent de respecter les règles applicables à la procédure de sélection des *bénéficiaires* (étudiants et universitaires).“

„...souhlasí s tím, že bude dodržovat pravidla použitelná pro postupy výběru *stipendistů* (studentů a akademických pracovníků vysokých škol).“

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
caractéristique des bénéficiaires	s.f.	2	vlastnost příjemců	charakteristika příjemců

- *cycle*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
(diplôme de) premier cycle	s.m.	3	první cyklus	první vysokoškolský (diplom) ¹⁹

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2	česky-3
cycle d'enseignement	s.m.	3	školní stupeň	stupeň	jednotlivý cyklus

¹⁹ Podrobnější informace o systému francouzského vysokého školství a vysvětlení významu termínu „*cycle*“ naleznete na straně 42.

Překlad této kolokace je u každého ze jejích tří výskytů v textech rozdílný. Překlady 1 a 2 jsou podle mého názoru v tomto konkrétním případě synonymní, neboť z kontextu je jasně patrné, že se jedná o „školní stupně“:

Text 21994A0817

„En matière pédagogique, le conseil supérieur définit l'orientation des études et arrête leur organisation. En particulier, sur avis du conseil d'inspection compétent:

(...)

3. il fixe l'âge requis pour entrer dans les différents *cycles d'enseignement*. (...)

„Ve vzdělávacích záležitostech Nejvyšší rada určí zaměření studia a jeho organizaci. Zejména na základě stanoviska příslušné Rady inspektorů:

(...)

3. určuje věk pro vstup do různých *stupňů*. (...)

Také překlad číslo 3 je vzhledem ke svému významu adekvátní:

Text 32008H0506

„Le cadre des certifications de l'espace européen de l'enseignement supérieur propose des descripteurs pour les *cycles d'enseignement*.“

„Rámec pro kvalifikace v Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání stanoví deskriptory pro jednotlivé *cykly*.“

• ***éducation***

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
éducation non formelle	s.f.	3	neformální výchova	neformální vzdělávání
organisme d'éducation	s.m.	4	vzdělávací instituce	vzdělávací zařízení
éducation scolaire	s.f.	5	vzdělávací systém	školní vzdělávání

- *échange*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
échange d'élèves	s.m.	12	výměnný pobyt žáků	výměna žáků
échange de jeunes	s.m.	6	výměna mladých lidí	výměna mládeže
échange d'expériences	s.m.	7	výměna zkušeností	vzájemná výměna zkušeností

- *enseignement*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2	česky-3
enseignement supérieur	s.m.	68	vysokoškolské vzdělávání	vysoké školství	vysokoškolské vzdělání
enseignement général	s.m.	7	všeobecné vzdělávání	všeobecné vzdělání	-
matière d'enseignement	s.f.	6	oblast vzdělávání	vzdělávání	-

- *établissement*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2	česky-3	česky-4
établissement d'enseignement	s.m.	11	vzdělávací zařízení	vzdělávací instituce ²⁰	-	-
établissement scolaire	s.m.	17	vzdělávací zařízení	škola ²¹	-	-
établissement universitaire	s.m.	3	zařízení zajišťující univerzitní vzdělávání	vysoká škola	-	-
établissement de formation	s.m.	4	instituce poskytující odbornou přípravu	zařízení odborné přípravy	vzdělávací instituce	instituce odborného vzdělávání

- *études*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2	česky-3	česky-4
période d'études	s.f.	7	studium	doba studia	doba trvání studia	období studia

²⁰ Závazný termín podle databáze ISAP

²¹ Překlad podle francouzsko-českého slovníku LINGEA

- *évaluation*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
évaluation externe	s.f.	6	vnější hodnocení	externí hodnocení

- *formation*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
moyen de formation	s.m.	3	školící zařízení	vzdělávací zařízení
formation professionnelle	s.f.	137	odborné vzdělávání	odborná příprava

- *jeunesse*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
secteur de la jeunesse	s.m.	19	oblast mládeže	práce s mládeží

Obrat „*práce s mládeží*“ sice svému francouzskému ekvivalentu na první pohled neodpovídá, když se však podíváme na celou kolokaci v širším kontextu, je zřejmé, že se překladatel správně vyhnul doslovnému překladu, který by v této situaci nebyl tak vhodný.

Text 32006D1719

„...contribuer à améliorer dans ces pays la qualité des structures de soutien des jeunes et à renforcer le rôle des personnes travaillant dans le *secteur de la jeunesse* et dans des organisations de jeunesse.“

„...přispívat v těchto zemích k rozvoji kvality struktur na podporu mladých lidí a úlohy osob, které se aktivně podílejí na *práci s mládeží* a na činnosti mládežnických organizací.“

- *mobilité*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2	česky-3
activité de mobilité	s.f.	4	mobilita	činnost související s mobilitou	využití mobility
mobilité des personnes	s.f.	11	pohyb osob	mobilita osob	-
action de mobilité	s.f.	12	akce pro mobilitu	mobilita	opatření pro mobilitu
période de mobilité	s.f.	5	období mobility	období využití mobility	využití mobility

- *niveau*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2	česky-3
niveau européen	s.m.	42	evropská úroveň	evropský	v celé Evropě
niveau national	s.m.	21	vnitrostátní úroveň	domácí úroveň	-
niveau supérieur	s.m.	7	vysoká úroveň	vysokoškolský	-

- *objectif*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2	česky-3
réalisation d'objectif	s.f.	8	dosažení cíle	uskutečňování cíle	dosahování cíle
objectif général	s.m.	8	obecný cíl	cíl	-
objectif spécifique	s.m.	11	specifický cíl	zvláštní cíl	-
objectif commun	s.m.	6	cíl	společný cíl	-

- *programme*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2	česky-3	česky-4
programme d'études	s.m.	10	učební plán	studijní program	studijní plán	program studia

Hodnotit adekvátnost překladů u této polysémantické kolokace není snadné. Závazným českým ekvivalentem pro tuto kolokaci je podle databáze ISAP překlad číslo 3.

Francouzsko-český slovník LINGEA zase pro českou kolokaci „*studijní plán*“ nabízí francouzskou variantu „*plan d'études*“. (Zajímavé je, že se v textech navíc sedmkrát objevilo ještě spojení „*plan d'éducation*“, které je také překládáno jako „*studijní plán*“). Při bližším zkoumání webových stránek francouzských a belgických univerzit²² jsem však došla k závěru, že další správnou českou variantou může být také překlad číslo 2. Pokud vezmeme v úvahu zasazení kolokací do kontextu v případě překladů číslo 3 a 4, jeví se rovněž jako správné:

Text 21994A0817

„L'organisation pédagogique des écoles est fondée sur les principes suivants:

- 1) les études sont suivies dans les langues telles que spécifiées dans l'annexe II;
- (...)
- 4) un effort particulier est fait pour donner aux élèves une connaissance approfondie des langues vivantes;
- 5) la dimension européenne est mise en valeur dans les *programmes d'études*.“

„Vzdělání poskytované ve školách stojí na těchto zásadách:

1. vyučuje se v jazycích určených v příloze II;
- (...)
4. zvláštní úsilí je vynaloženo, aby žáci měli důkladnou znalost moderních jazyků;
5. do *učebních plánů* se zapracuje evropský rozměr“

Text 32006H0961

„Si une période d'études ou de stage à l'étranger fait partie intégrante d'un *programme d'études* ou de formation officiel, ce fait devrait être mentionné dans le plan d'éducation et de formation et les participants devraient bénéficier d'une aide pour faciliter, le cas échéant, la reconnaissance et l'homologation.“

²² Např.: <http://www.uclouvain.be/programme-etudes-2008.html>

„Pokud je období studia nebo pobytu v zahraničí nedílnou součástí formálního *programu studia* nebo odborné přípravy, měla by být tato skutečnost uvedena ve studijním plánu a účastníkům by měla být poskytnuta pomoc, aby se jim případně usnadnilo uznání zkušeností a vydání osvědčení.“

- *subvention*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2	česky-3
subvention de fonctionnement	s.f.	12	grant na provozní náklady	grant pro provozní náklady	provozní grant

2.4.2. Neadekvátní překlady

Tato kapitola se zabývá překlady kolokací, které byly alespoň jednou neadekvátně přeloženy. Za neadekvátní považuji za prvé nedodržení závazného překladu databázi IATE²³, ISAP²⁴ či slovníků uvedených v bibliografii, které vede ke změně významu či znejasňuje smysl kolokace, za druhé jasně chybný překlad kolokace, která sice žádný závazný český ekvivalent v databázích nemá, ale její pravý význam se dá dohledat jinde, a za třetí překlad nepřesný, který je zvláštním typem, neboť se nachází na hranici mezi adekvátním a neadekvátním překladem. Kolokace, které hodnotím jako neadekvátní jsou barevně zvýrazněny. (Nedodržení závazného překladu, chybný překlad, nepřesný překlad)

2.4.2.1. Kolokace, které nedodrží závazný překlad

Tato kategorie je vyčleněná speciálně pro ty kolokace, které alespoň v jednom případě ignorují závazný překlad databáze ISAP nebo IATE a zároveň jsou překládány alespoň jednou nesprávně.

- **autorité**

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
autorité publique	s.f.	5	veřejný orgán	orgán veřejné moci

Závazný překlad pro kolokaci „*autorité publique*“ zní „*orgán veřejné moci*“ a našla jsem ho v databázi ISAP. Pro přesnost ještě cituji definici „*veřejné moci*“ podle Ministerstva vnitra ČR:

Definice veřejné moci:

„*Výraz veřejné moci je vymezen usnesením Ústavního soudu ČSFR č. 3/1992, podle něhož se veřejnou mocí rozumí taková moc, která autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech subjektů a to přímo nebo zprostředkovaně. Subjekt, o jehož právech či*

²³ www.iate.europa.eu

²⁴ www.isap.vlada.cz

povinnostech **orgán veřejné moci** rozhoduje není k němu v rovnoprávném postavení a obsah rozhodnutí tohoto orgánu nezávisí na vůli subjektu. Orgány veřejné moci jsou tedy jednak příslušné státní orgány, orgány samosprávy, jakož i všechny orgány, jímž byla svěřena možnost svrchu uvedeným způsobem činit rozhodnutí.²⁵

- **éducation**

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
éducation et la formation tout au long de la vie	s.f.	112	celoživotní vzdělávání	celoživotní učení

Oba překlady, které se v textech pro tuto kolokaci vyskytly jsou nedostačující. Nedodržují závazný překlad podle databáze ISAP, který zní „celoživotní vzdělávání a odborné vzdělávání“.

- **études**

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
domaine d'études	s.m.	4	studijní obor	oblast studia

Podle databáze ISAP je jediným závazným termínem pro tuto kolokaci „obor vzdělání“. Při bližším zkoumání této kolokace²⁶ jsem ale došla k závěru, že synonymním, a tedy rovněž správným překladem je i „studijní obor“.

- **évaluation**

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
rapport d'évaluation	s.m.	6	zpráva o hodnocení	hodnotící zpráva

Závazný termín pro tuto kolokaci podle databáze IATE je „hodnotící zpráva“, použití opisné vazby „zpráva o hodnocení“ je tedy nevhodné.

²⁵ http://web.mvcr.cz/archiv2008/micr/files/505/mi_20030212_zps_p1_pojmy.pdf

²⁶ http://webetu.unicaen.fr/jsp/fiche_pagelibre.jsp?CODE=34100322&LANGUE=0&RH=1174397440558&RF=1165826787262

- *qualification*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2	česky-3	česky-4
qualification professionnelle	s.f.	10	odborná dovednost	odborná kvalifikace	pracovní kvalifikace	kvalifikace získaná odborným vzděláním

Závazný termín podle databáze ISAP je pro tuto kolokaci totožný s překladem číslo 2. Varianta číslo 1 se podle mého názoru dá považovat za synonymní k variantě číslo 2 a tudíž ji hodnotím též jako správnou. Francouzsko-český slovník LINGEA připouští ještě možnost „odborná způsobilost“ a databáze IATE dokonce pouze „schopnost“. Překlady číslo 3 je významově nepřesný, překlad číslo 4 je potom zbytečně komplikovaný.

2.4.2.2. Chybně přeložené kolokace

Do této kategorie spadají takové kolokace, u nichž se alespoň v jednom případě objevil překlad, který pozměnil význam kolokace v jejím původním znění. U každé chybné kolokace se snažím vysvětlit důvody, proč jsem ji do této kategorie zařadila, většinou uvádím pro představu i širší kontext, popřípadě navrhuji podle mého názoru vhodnější varianty překladu.

- *bénéficiaire*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
bénéficiaire d'une/de subvention	s.m.	9	příjemce grantu	příjemce provozního grantu

V jednom případě z celkem devíti výskytů této kolokace se překladatel dopustil chyby, protože „*bénéficiaire d'une subvention*“ znamená „příjemce grantu“, nikoli „příjemce provozního grantu“, což by muselo být v originále „*bénéficiaire d'une subvention de fonctionnement*“.

- *cycle*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2	česky-3
cycle d'études	s.m.	7	studijní program	studium	obor

Hodnocení českých ekvivalentů této kolokace je velmi složité. Přímé české překlady jsem ani na internetu, ani ve slovnících nenašla. Až při dohledání webových stránek *École polytechnique fédérale de Lausanne*²⁷, které jsou přeloženy také do angličtiny, jsem se ujistila o správnosti překladu číslo 2²⁸. Podle použití této kolokace na stránkách dalších univerzit²⁹ usuzuji, že by se mohlo jednat o synonymum kolokace „*cycle d'enseignement*“, tedy „*cyklus*“ v rámci vysokoškolského vzdělávání (viz vysvětlení u následující kolokace).

Na druhou stranu z kontextu žádného výskytu kolokace „*cycle d'études*“ v legislativních textech ani na internetu není patrné, že by odkazovala na „*studijní program*“ nebo „*obor*“. Tyto překlady proto hodnotím jako neadekvátní.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2	česky-3
troisième cycle	s.m.	6	postgraduální (studium)	na vysokoškolské úrovni	třetí cyklus

Pro lepší pochopení smyslu termínu „*troisième cycle*“ bych se ve stručnosti chtěla zmínit o tzv. *Boloňském procesu*³⁰. Ten začal v roce 1999 a počet jeho členů se za téměř deset let existence zvýšil z původních 29 na 46. Jedná se o akční plán rozvoje evropského školství do roku 2010 jehož hlavním cílem je zvýšit konkurenceschopnost absolventů vysokých škol na trhu práce EU. O všech cílech a pilířích tohoto plánu se zde rozepisovat nebudu, ve vztahu k významu analyzované kolokace „*troisième cycle*“ je podstatný jeden jeho bod, a to zavedení třístupňového vysokoškolského systému, tedy tří cyklů: „*premier cycle*“ neboli „*první cyklus*“, který je zakončen titulem „*licence*“ (bakalář), dále „*deuxième cycle*“ neboli „*druhý cyklus*“, po jehož vystudování je udílen titul „*master*“ (magistr) a nakonec „*troisième cycle*“, česky „*třetí cyklus*“, který končí titulem „*doctorat*“ (doktorát).

²⁷ <http://lchwww.epfl.ch/postgrade/>

²⁸ Univerzita se nachází ve Švýcarsku, které sice není členem EU, nicméně podle mého názoru tato skutečnost nemá na jazykovou stránku a překlad údajů do angličtiny vliv.

²⁹ Např.: http://www.ujf-grenoble.fr/ME9386/0/fiche_formation/

³⁰ Podrobné informace na <http://www.bologna.msmt.cz/> a <http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=866>

Podle mého názoru tedy spojení „*troisième cycle*“ nejlépe vystihuje a českému prostředí je nejbližší termín „*postgraduální studium*“. Podle terminologie EU, která pomalu zdomácňuje i na českých školách, je nejvhodnější překlad číslo 3. Naopak překlad „*na vysokoškolské úrovni*“ je podle mého názoru nesprávný a neodpovídá původnímu významu kolokace.

- ***éducation***

Kolokace	Slov-druh	Výsk.	česky-1	česky-2	česky-3	česky-4	česky-5
systeme d'éducation	s.m.	16	vzdělávací systém	systém vzdělávání	systém všeobecného vzdělávání	výchovně vzdělávací soustava	vzdělávací systém vzdělávání

Pět různých překladů ze šestnácti výskytů má kolokace „*systeme d'éducation*“. Překlad číslo 5 bude podle mého názoru pravděpodobně jen překladatelův překlep. U překladu číslo 3 je ovšem nadbytečné použití slova „*všeobecné*“, protože z kontextu věty nevyplývá, zda se jedná o „*všeobecné vzdělávání*“, či nikoli. Osobně bych navrhla přeložit kolokaci „*systém vzdělávání a odborné přípravy*“, abych se vyhnula opakování slova vzdělávání.

Text 32006H0961

„Un soutien accru de toutes les parties prenantes, y compris des autorités publiques, à la mobilité dans l'Union est nécessaire pour améliorer la qualité et l'efficacité des ***systemes d'éducation*** et de formation en Europe.“

„Ke zvýšení kvality a účinnosti ***systemů všeobecného*** a odborného ***vzdělávání*** v Evropě je nezbytná zvýšená podpora mobility v rámci EU od všech zúčastněných subjektů, včetně veřejných orgánů.“

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2	česky-3	česky-4
domaine de l'éducation	s.m.	30	oblast týkající se výchovy	oblast vzdělávání	oblast všeobecného vzdělávání	otázka vzdělávání

V případě této kolokace je nejadekvátnější překlad číslo 2, vhodné vzhledem ke kontextu je i užití překladu číslo 1:

Text 32003D0291

„Dans son rapport sur le sport au Conseil européen d'Helsinki, la Commission a déjà examiné les avantages que présente le recours au sport dans les *domaines de l'éducation* et de la jeunesse compte tenu des valeurs véhiculées par le sport.“

„Ve své zprávě o sportu předložené Evropské radě na zasedání v Helsinkách Komise zkoumala, jak mohou být využity sportovní aktivity v *oblastech týkajících se výchovy* a mládeže vzhledem k hodnotám zprostředkovaným sportem.“

Na druhou stranu překlad číslo 3 je analogický s nesprávným překladem „*system* *všeobecného vzdělávání*“, který jsem popsala výše.

Text 32006H0961

„La mobilité dans l'éducation et la formation fait partie intégrante de la libre circulation des personnes - liberté fondamentale protégée par le traité - et constitue l'un des principaux objectifs de l'action de l'Union européenne dans *le domaine de l'éducation* et de la formation, sur la base aussi bien de valeurs communes que du respect de la diversité.“

„Mobilita v oblasti všeobecného a odborného vzdělávání je nedílnou součástí volného pohybu osob - základní svobody chráněné Smlouvou - a je jedním z hlavních cílů činnosti Evropské unie *v oblasti všeobecného a odborného vzdělávání* založených na společných hodnotách a úctě k rozmanitosti.“

Překlad číslo 4 se vzhledem ke stavbě věty dá rovněž považovat za správný, ačkoli slovo „*otázka*“ není synonymem ke slovu „*oblast*“, tedy závaznému překladu termínu „*domaine*“

Text 32006D1720

„...répondre au défi que pose une population européenne vieillissante dans *le domaine de l'éducation*.“

„...reagovat na *otázku vzdělávání* stárnoucí populace v Evropě.“

- *établissement*

Kolokace	Slov-druh	Výsk.	česky-1	česky-2	česky-3	česky-4
établissement d'enseignement supérieur	s.m.	42	vysoká škola	vysokoškolská instituce	vysokoškolská vzdělávací instituce	vyšší stupeň vzdělávacího zařízení

Tato kolokace je zajímavá z hlediska počtu různých překladů. Překlad číslo 1 je nedostačující, protože „*établissement d'enseignement supérieur*“ může odkazovat nejen na „*vysokou školu*“, ale také na univerzitu, což je rozdíl³¹.

Text 32003D2317

„Aux fins de la présente décision, on entend par:

"*établissement d'enseignement supérieur*": tout établissement qui, selon la législation ou les pratiques nationales, confère des qualifications ou des diplômes d'études supérieures, quelle que soit son appellation.“

„Pro účely tohoto rozhodnutí se rozumí:

"*vysokou školou*" každé zařízení, které podle vnitrostátních právních předpisů nebo zvyklostí nabízí kvalifikaci nebo diplomy na vysokoškolské úrovni, bez ohledu na název tohoto zařízení.“

³¹ Rozdíl mezi vysokou školou a univerzitou je v tom, že univerzita se člení na fakulty a uskutečňuje všechny typy studijních programů, naproti tomu vysoká škola uskutečňuje pouze bakalářské a magisterské studijní programy a na fakulty se nečlení. (zdroj: Zákon č.111/1998 Sb. O vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů)

Překlad číslo 4 je vzhledem k významu kolokace neadekvátní:

Text 21979A0531

„...livres adoptés ou recommandés comme manuels dans *les établissements d'enseignement supérieur* et importés par ces établissements.“

„...knihy schválené či doporučené jako učebnice ve *vyšších stupních vzdělávacích zařízení* a těmito zařízeními dovážené.“

• *évaluation*

Kolokace	Slov-druh	Výsk.	česky-1	česky-2	česky-3	česky-4
l'autoévaluation scolaire	s.f.	6	hodnocení školami samotnými	sebehodnocení škol	sebehodnocení na školách	sebe-hodnocení

Kolokace má při šesti výskytech čtyři různé překlady. Stylisticky nejupravenější a zároveň i významově správný je podle mého názoru překlad číslo 2. Překlad číslo 1 sice má výpovědní hodnotu, mně osobně se zdá krkolomný.

Text 32001H0166

„L'évaluation de la qualité et *l'autoévaluation scolaire*, en particulier, constituent des instruments bien adaptés pour lutter contre l'abandon précoce de l'école par les jeunes et contre l'exclusion sociale en général.“

„Hodnocení kvality a zejména *hodnocení školami samotnými* jsou velmi vhodnými nástroji pro boj za snížení počtu nezletilých, kteří předčasně opouštějí školy, a proti sociálnímu vyloučení obecně.“

Překlad číslo 3 je podle mého názoru zcela neadekvátní, protože z něj není jasně patrné, o jaké sebehodnocení jde, mohli bychom klidně usuzovat, že se jedná například o sebehodnocení žáků či učitelů.

Text 32001H0166

„...de développer l'évaluation externe dans le but d'apporter un soutien méthodologique à *l'autoévaluation scolaire* et d'avoir une vision extérieure de l'école, tout en soutenant un processus d'amélioration constante et en veillant à ne pas se limiter au seul contrôle administratif.“

„...rozvíjet externí hodnocení za účelem zajištění metodologické podpory *sebehodnocení na školách* a poskytnutí vnějšího pohledu na školy, který povzbudí proces stálého zlepšování a dbát přitom na to, aby se tato činnost neomezovala na čistě správní kontroly.“

Překlad číslo 4 by se na první pohled mohl zdát nedostatečný, ale z kontextu je jasné, že se hovoří o „*sebehodnocení škol*“, takže opakování slova „*škola*“ ve větě by bylo spíše kontraproduktivní.

Text 32001H0166

„...de faire de *l'autoévaluation scolaire* un instrument efficace permettant de renforcer la capacité des établissements scolaires de s'améliorer.“

„...učinit ze *sebehodnocení* účinný nástroj k posílení schopnosti škol se zlepšovat.“

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
méthode d'évaluation	s.f.	2	metoda hodnocení	metodologie hodnocení

Na první pohled je zřejmé, že slova „*metoda*“ a „*metodologie*“ nelze libovolně zaměňovat:

„*metoda* je způsob zkoumání nebo jednání, soustavný postup ve vědecké a jiné činnosti“

„*metodologie* je nauka o všeobecných metodách vědecké nebo jiné činnosti, soubor metod určitého druhu činnosti“³²

³² Rejman, Ladislav. Kapesní slovník cizích slov, Státní pedagogické nakladatelství Praha, Praha, 1971.

- *livre*

Klíčové slovo „*livre*“ je substantivum mužského rodu a v textech se vyskytuje 22krát, přičemž pokaždé je překládáno jako „*kniha*“.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
livre en Braille	s.m.	1	Brailleova kniha

Závazný překlad pro tuto kolokaci jsem sice ani v elektronické ani v tištěné podobě nenašla, jsem ale toho názoru, že kolokace „*livre en Braille*“ se do češtiny správně překládá jako „*kniha v Braillově písmu*“, popřípadě „*kniha tištěná Braillovým písmem*“.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
livre parlant	s.m.	3	čtená kniha

Podobně jako v případě kolokace „*livre en Braille*“ jsem ani spojení „*livre parlant*“ v literatuře nenašla. Ve výchozím textu je „*livre parlant*“ myšlena pomůcka pro nevidomé, z toho usuzuji, že se s největší pravděpodobností bude jednat o „*zvukovou knihu*“³³.

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1
livre en gros caractère	s.m.	1	kniha s velkým tiskem

Vhodnější než „*velký tisk*“ by bylo i vzhledem k českému ekvivalentu termínu „*caractère*“ (písmo) v tomto případě použití spojení slov „*velká písmena*“, nebo „*velké písmo*“. Výsledný překlad „*kniha s velkými písmeny*“, případně „*kniha s velkým písmem*“ by byl jistě výstižnější než překlad použitý v textu.

- *personnel*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2	česky-3
personnel enseignant	s.m.	18	vyučující zaměstnanci	učitelé	pedagogičtí pracovníci

³³ Příklad použití spojení „zvuková kniha“ v kontextu: <http://www.ct24.cz/diginaves/51132-studenti-nacetli-zvukove-knihy-pro-nevidome/>

Podle mého názoru je z těchto tří českých ekvivalentů kolokace „*personnel enseignant*“ nejadekvátnejší překlad číslo 2. Varianta číslo 1 je zbytečně komplikovaná a je na ní patrná snaha překladatele o doslovný překlad.:

Text 21994A0817

„...d'assurer une protection juridictionnelle adéquate contre les actes du conseil supérieur ou des conseils d'administration au *personnel enseignant*, ainsi qu'à d'autres personnes visées au présent statut...“

„...by měla být zajištěna náležitá právní ochrana *vyučujících zaměstnanců* stejně jako ostatních osob, na které se vztahuje tento statut, proti jednáním Nejvyšší rady nebo správních rad...“

Překlad číslo 3 v sobě ukrývá jiný problém, a to, že směšuje dohromady význam spojení „*pedagogický pracovník*“ a „*učitel*“. Termín „*pedagogický pracovník*“ je podle následující definice termínu „*učitel*“ nadřazen:

„Pedagogický pracovník je ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu ("přímá pedagogická činnost") ... Pedagogickým pracovníkem je též zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociální péče. Přímou pedagogickou činnost vykonává učitel, vychovatel, speciální pedagog, psycholog, pedagog volného času, asistent pedagoga, trenér a vedoucí pedagogický pracovník.“³⁴

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
personnel éducatif	s.m.	6	pedagogičtí pracovníci	pracovníci

³⁴ Podle § 2 odst. 1 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících

V případě této kolokace je vidět na první pohled zřetelné pochybení překladatele, který zaměnil dva nesynonymní termíny:

Text 32006D1720

„des échanges d'élèves et de *personnel éducatif*“

„výměnu žáků a *pracovníků*“

- *poinçonneuse*

Klíčové slovo „*poinçonneuse*“, substantivum ženského rodu, je svým způsobem výjimkou, neboť netvoří žádnou kolokaci a v textech se navíc vyskytuje pouze jednou.

Termín	Slov-druh	Výskytů	česky-1
poinçonneuse	s.f.	1	stereopsací stroj

Jeho český překlad byl však na první pohled tak zarážející, že jsem cítila potřebu jej do své práce zahrnout a pokusit se najít lepší řešení překladu než jaké nabízí česká verze legislativního textu 21979A0531:

„...l'équipement destiné à la production mécanisée ou automatisée de matériel en braille et d'enregistrements, par exemple les *poinçonneuses* et les machines électroniques à transcrire et à imprimer le braille et les terminaux d'ordinateurs avec dispositifs d'affichage en braille.“

„...vybavení pro mechanickou nebo počítačovou výrobu Brailleova písma a nahrávaného materiálu, jako jsou *stereopsací stroje*, elektronický Braille, přepisové a tiskařské stroje, Brailleovy počítačové terminály a displeje.“

V žádné terminologické databázi jsem překlad tohoto termínu nenašla, úspěšná jsem byla až při hledání ve specializovaném slovníku³⁵. Tam jsem pro tento termín našla české ekvivalenty „*prorážečka*“, „*děrovačka*“, „*děrovač*“, „*děrovadlo*“ a „*píchačka*“

³⁵ Autorský kolektiv pod vedením Libuše Vomáčkové, Francouzsko-český technický slovník, Nakladatelství technické literatury, Praha 1978, s. 694

- **projet**

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
projet unilatéral	s.m.	5	jednostranný projekt	dvoustranný projekt

S přihlédnutím k překladu slova „*unilatéral*“ ve slovníku LINGEA musím konstatovat, že překlad číslo 2 je nesprávný.

- **subvention**

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2	česky-3	česky-4
octroi de subvention	s.m.	10	dotace	přidělování grantů	grant	poskytování grantů

V případě této kolokace navrhuje databáze IATE překlad „*udělení grantu*“. Nejblíže je tomuto spojení překlad číslo 2, podle mého názoru by se dalo použít i číslo 4. Překlady 1 a 3 ovšem vůbec neobsahují překlad slova „*octroi*“, takže se nedají považovat za adekvátní.

Text 32003D0291

„Le financement peut prendre les formes suivantes:

(...)

b) **octroi de subventions** pour couvrir les dépenses de manifestations spécifiques afin de mettre en relief l'Année européenne de l'éducation par le sport et d'y sensibiliser le public...“

„Financování může probíhat formou:

(...)

b) **dotací** na pokrytí výdajů zvláštních akcí, jejichž cílem je upozornit na Evropský rok výchovy prostřednictvím sportu a zvýšit povědomí veřejnosti o této iniciativě...“

2.4.2.3. Nepřesně přeložené kolokace

Do této kategorie řadím ten typ překladu, který je na hranici mezi adekvátností a neadekvátností. Ve všech případech těchto překladů by se dala jistě najít, a mnohdy u jiných variant českých ekvivalentů také byla nabídnuta, lepší vyjádření. Nicméně v žádném z případů v této kategorii nezpůsobil nepřesný překlad významový posun v chápání jednotlivých kolokací.

- *éducation*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
éducation de qualité	s.f.	9	kvalitní vzdělávání	dobrá kvalita vzdělávání

Kolokace „*éducation de qualité*“ se v textech objevila devětkrát, z toho osmkrát byla přeložena správně jako „*kvalitní vzdělávání*“ a v jednom případě z lingvistického hlediska nepřesně jako „*dobrá kvalita vzdělávání*“.

Text 32003D0291

„La promotion d'une *éducation de qualité* figure parmi les objectifs de la Communauté européenne.“

„Podpora *dobré kvality vzdělávání* je jedním z cílů Evropského společenství.“

- *enseignement*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2	česky-3
enseignement scolaire	s.m.	10	vzdělávací systém	školní vzdělávání	školské vzdělávání

Na termínu „*školské vzdělávání*“ v zásadě z významového hlediska není nic špatně, nicméně stylisticky je podle mého názoru nejlepší variantou překlad číslo 2.

Text 32006H0961

„...éducation ou formation, apprentissage formel ou non formel, y compris le travail et les projets volontaires, courtes ou longues périodes de mobilité, *enseignement scolaire*, supérieur ou professionnel, mesures relevant de l'éducation et la formation tout au long de la vie.“

„...všeobecné a odborné vzdělávání; formální a neformální vzdělávání, včetně dobrovolnické práce a projektů; krátká nebo dlouhá období mobility; *školské* nebo vysokoškolské *vzdělávání* nebo vzdělávání související se zaměstnáním; opatření spojená s celoživotním učením.“

Text 32006D1720

„...aux élèves de *l'enseignement scolaire*, jusqu'à la fin du deuxième cycle de l'enseignement secondaire.“

„...žáky v rámci *školského vzdělávání* až do ukončení vyššího středního vzdělání.“

• *évaluation*

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
instrument d'autoévaluation	s.f.	2	nástroj sebehodnocení	nástroj v rámci sebehodnocení

V případě překladu číslo 2 této kolokace je nadbytečné použití slovního spojení „v rámci“:

Text 32001H0166

„d'assurer une diffusion efficace des exemples de bonnes pratiques et des nouveaux *instruments d'autoévaluation*“

„zajistit účinné šíření příkladů správného postupu a nových *nástrojů v rámci sebehodnocení*“

- **formation**

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
formation adéquate	s.f.	3	odpovídající základní i další vzdělání	odpovídající vzdělání

Překlad číslo 1 i v tomto případě obsahuje nadbytečná slova, kterým se překladatel mohl vyhnout:

Text 31963D0266

„...considérant que chacun doit avoir, au cours des différentes étapes de sa vie professionnelle, la possibilité de recevoir une *formation adéquate*, de se perfectionner et de bénéficier de la réadaptation professionnelle dont il aurait besoin.“

„...vzhledem k tomu, že by každý člověk měl mít možnost získat *odpovídající základní i další vzdělání* a veškerou nezbytnou odbornou rekvalifikaci v různých obdobích svého produktivního věku.“

- **mobilité, échange**

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
mobilité transnationale	s.f.	10	mezinárodní mobilita	nadnárodní mobilita
échange transnational	s.m.	2	mezinárodní výměna	nadnárodní výměna

Závazný termín pro slovo „*transnational*“ (ovšem ve spojení se slovy „*criminalité*“ a „*information*“) je podle databáze ISAP „*přeshraniční*“ nebo „*nadnárodní*“. Francouzsko-český slovník LINGEA uvádí též termín „*transnacionální*“. Podle on-line slovníku cizích slov³⁶ znamená „*transnacionální*“ neboli „*nadnárodní*“ „*svým významem nebo důsledkem jdoucí za hranice státu*“. Není to tedy synonymum slova „*mezinárodní*“, aby s ním mohlo být libovolně zaměňováno.

³⁶ <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/transnacionalni>

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2
mobilité des enseignants	s.f.	2	mobilita učitelů	mobilita jednotlivých učitelů

Použití slova „*jednotlivých*“ je v překladu této kolokace nadbytečné.

- ***programme***

Kolokace	Slov-druh	Výskytů	česky-1	česky-2	česky-3
programme d'échange	s.m.	8	program výměnných pobytů	výměnný program	výměnný pobyt

Závazný překlad pro kolokaci „*programme d'échange*“ jsem sice na internetu ani ve slovnících nenalezla, nicméně v ostatních legislativních textech je jako „*výměnný pobyt*“ překládán samostatný termín „*échange*“. Proto považuji překlad číslo 3 za nepřesný.

Text 32004L0114

„...les États membres ne sont pas tenus de prendre en considération la période pendant laquelle l'étudiant, l'élève participant à un ***programme d'échange***, le stagiaire non rémunéré ou le volontaire a résidé en cette qualité sur leur territoire pour accorder aux ressortissants de pays tiers concernés d'autres droits en vertu de la législation nationale.

„...nejsou členské státy povinny zohlednit dobu, během které student, žák na ***výměnném pobytu***, neplacený stážista nebo dobrovolník pobýval jako takový na jejich území, za účelem udělení dalších práv podle vnitrostátních právních předpisů dotčeným státním příslušníkům třetích zemí.“

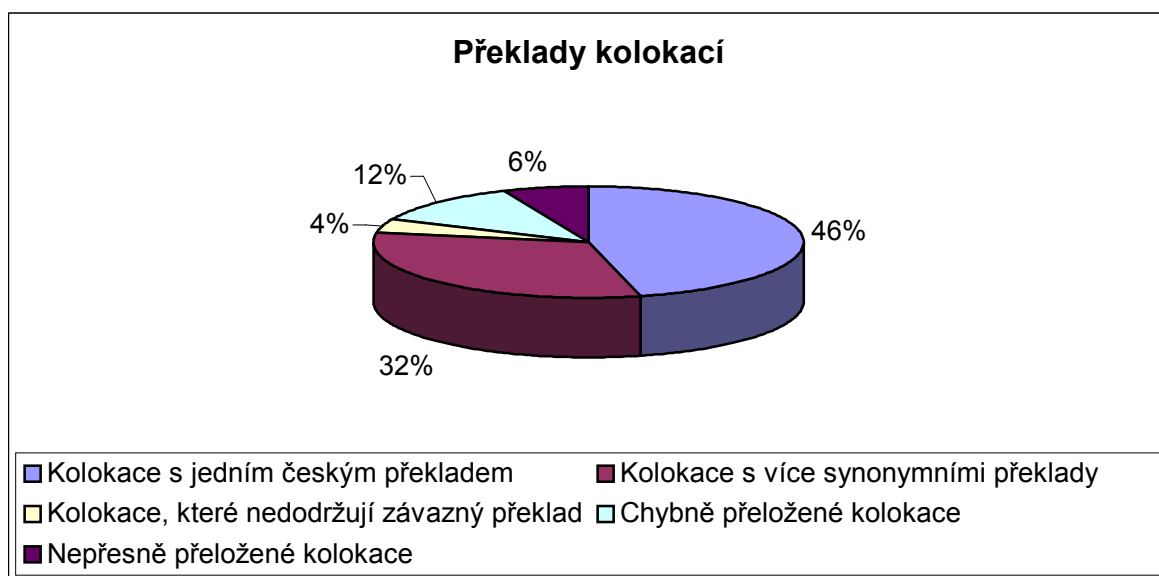
2.5. Výsledky analýzy

Ze 126 analyzovaných kolokací bylo 58 přeloženo jedním adekvátním českým ekvivalentem, 40 kolokací mělo alespoň dva synonymní překlady, tj. dohromady 98 adekvátně přeložených kolokací, což je ve výsledku cca 78%. Naproti tomu čistě neadekvátních překladů, tzn. překladů kolokací, které nedodržují závazný překlad (viz strana 39) a chybně přeložené kolokace (viz strana 41), jsem napočítala 20, což je přibližně 16% z celkového počtu kolokací. 8 kolokací, tedy asi 6%, se pohybuje na hranici mezi adekvátním a neadekvátním překladem, jsou tedy hodnoceny jako nepřesné. (viz graf č.1)

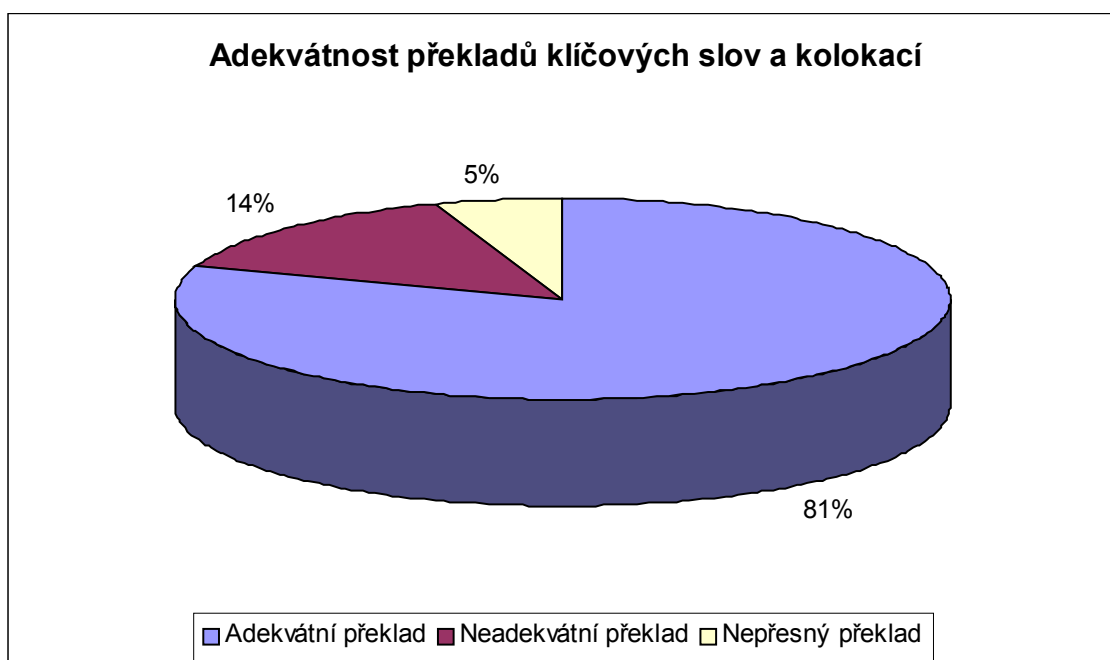
V oblasti hodnocení překladů samotných klíčových slov je rekapitulace snazší, zde jsem se setkala pouze se dvěma klíčovými slovy, které byly vždy v jednom případě přeloženy nesprávně („*poinçonneuse*“ a „*bénéficiaire*“).

Pokud budeme počítat dohromady všechna klíčová slova i kolokace, adekvátních překladů bude 81%, neadekvátních 14% a na hranici 5%. (viz graf č.2 na straně 57)

Graf č.1 – Překlady kolokací

Graf č. 2 – Adekvátnost překladů klíčových slov a kolokací

Pro zajímavost jsem se navíc deatlněji zaměřila na „problematické“, tedy neadekvátní a nepřesné překlady a pro přehlednost vytvořila tabulku, která obsahuje všechny kolokace, které nedodržovaly závazný překlad a kolokace, které jsem hodnotila jako chybné či nepřesné. U každé kolokace v tabulce nalezneme počet jejich výskytů celkem a údaje o tom, kolikrát byla kolokace přeložena adekvátně, neadekvátně a nepřesně.

Tabulka č.4: Seznam neadekvátních a nepřesných kolokací

Kolokace	SD	adekvátně přeloženo	neadekvátně přeloženo	nepřesně přeloženo	celkový počet výskytů
autoévaluation scolaire	s.f.	3x	3x	-	6
autorité publique	s.f.	4x	1x	-	5
bénéficiaire	s.m	32x	1x	-	33
bénéficiaire d'une/de subvention	s.m.	8x	1x	-	9
cycle d'études	s.m.	5x	2x	-	7
domaine d'études	s.m.	-	4x	-	4
domaine de l'éducation	s.m.	28x	2x	-	30

éducation de qualité	s.f.	8x	-	1x	9
éducation et formation tout au long de la vie	s.f.	108x	4x	-	112
échange transnational	s.m.	1x	-	1x	2
enseignement scolaire	s.m.	9x	-	1x	10
établissement d'enseignement supérieur	s.m.	38x	4x	-	42
formation adéquate	s.f.	2x	1x	-	3
instrument d'autoévaluation	s.m.	1x	-	1x	2
livre en Braille	s.m.	-	1x	-	1
livre en gros caractère	s.m.	-	1x	-	1
livre parlant	s.m.	-	3x	-	3
méthode d'évaluation	s.f.	1x	1x	-	2
mobilité des enseignants	s.f.	1x	-	1x	2
mobilité transnationale	s.f.	2x	8x	-	10
octroi de subvention	s.m.	8x	2x	-	10
personnel éducatif	s.m.	5x	1x	-	6
personnel enseignant	s.m.	14x	4x	-	18
poinçonneuse	s.f.	-	1x	-	1
programme d'échange	s.m.	7x	-	1x	8
projet unilatéral	s.m.	3x	2x	-	5
qualification professionnelle	s.f.	6x	4x	-	10
rapport d'évaluation	s.m.	5x	1x	-	6
système d'éducation	s.m.	14x	2x	-	16
troisième cycle	s.m.	3x	3x	-	6
celkový počet výskytů	-	316	57	6	379

Podle této tabulky se problematické kolokace v textech vyskytly 379x, ať už byly přeloženy adekvátně, neadekvátně, či nepřesně. Z těchto 379 výskytů byly 316x (což činí 83%) přeloženy adekvátně, 57x neadekvátně (15%) a 6x nepřesně (2%).

Je tedy zřejmé, že skupina neadekvátně či nepřesně přeložených kolokací je sice z celkového počtu všech zkoumaných kolokací relativně velká, nicméně konkrétních případů, ve kterých se neadekvátní či nepřesný překlad objevil, je menšina.

Z toho usuzuji, že ve většině případů, kdy se neadekvátní či nepřesný překlad objevil, se nejedná o systémové chyby překladatelů, ale spíše o nepozornost či přehlédnutí se, což je podle mého názoru s ohledem na tak velké množství překládaných dat tolerovatelné.

3. ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo zhodnotit kvalitu překladů odborné francouzské terminologie v evropských legislativních textech zaměřených na oblast „Výchova a vzdělávání“.

První část práce se týká terminologických databází EU na internetu. Podle mého názoru Evropská unie učinila na tomto poli obrovský kus práce, jejímž výsledkem je podle mého názoru citelné ulehčení práce překladatelům při dohledávání překladů často velmi specifických odborných termínů. Díky nejruznějším českým i mezinárodním terminologickým databázím a slovníkům má i běžný uživatel internetu ve vteřině po zadání hledaného slova k dispozici jeho ekvivalent v požadovaném jazyce. Nutno ovšem říci, že čeština bohužel v tomto směru mírně zaostává. Jako stále ještě relativně nová členská země evropské sedmadvacítky zdaleka nemáme stoprocentní pokrytí všech termínů například v databázi IATE. Chvályhodné byly podle mého názoru pokusy o vytvoření plnohodnotných českých databází evropské terminologie (*Terminologická databáze pro účely českého předsednictví v Radě EU a Přehled závazných termínů pro české překlady právních předpisů ES* při Informačním systému ISAP). V konkurenci mezinárodních databází však bohužel podle mého názoru nemají šanci na úspěch, a to nejen kvůli relativně nízkému počtu přeložených termínů, ale i kvůli tomu, že již nejsou téměř vůbec aktualizovány. Podrobné zhodnocení vybraných databází naleznete na straně 13.

Před celkovým hodnocením práce překladatelů EU pro oblast výchovy a vzdělávání je podle mého názoru důležité si připomenout, že tato analýza neměla za cíl prozkoumat a porovnat slovo od slova všechny legislativní dokumenty, které jsou pro tuto oblast k dispozici. Faktorů, které ovlivnily pohled na celkovou kvalitu překladů textů bylo mnoho, a to od doby shromažďování legislativních textů (v průběhu několika měsíců na stránkách EUR-Lexu přibyly nové texty), přes jejich výběr až po výběr klíčových slov.

Když jsem pročetla bakalářské práce ostatních studentů a studentek, které se rovněž týkaly analýzy překladů evropských legislativních textů, většinou bylo jako

neadekvátní hodnoceno maximálně do 10% veškerých zkoumaných kolokací. V mé práci je toto procento o něco vyšší, konkrétně 14% překladů neadekvátních a 5% nepřesných. Na tomto místě je ale důležité připomenout, že těchto 19% „problematických“ překladů bylo v praxi překládáno většinou správně, neadekvátní či nepřesné překlady se vyskytovaly většinou konkrétně v jednom, někdy v několika případech výskytů kolokace. (viz tabulka č.4 na straně 57)

Tento fakt však nemění nic na tom, že odborná terminologie z oblasti „Výchovy a vzdělávání“ je zatím v terminologických databázích EU pokryta jen z malé části (v databázích IATE a ISAP jsem našla ať už závazně nebo nezávazně přeloženou pouze asi dvacítku z celkového počtu 126 kolokací).

Předpokládám však, že pokud se bude EU do budoucna více angažovat v záležitostech týkajících se školství, tento problém bude odstraněn.

4. RÉSUMÉ

L'objectif de ce mémoire de licence était d'analyser la qualité des traductions de la terminologie française spécialisée dans les textes législatifs européens dans le domaine „Éducation et formation“.

La première partie est consacrée aux bases de données terminologiques de l'Union européenne sur Internet. À mon avis, l'Union européenne a fait un gros bout de travail dans ce domaine-ci, dont le résultat est un soulagement sensible du travail des traducteurs quant-à la recherche des traductions des termes souvent spécifiques et spécialisés. Grâce aux diverses bases de données et dictionnaires tchèques et internationaux, même un internaute courant a dans une seconde après la recherche d'un mot à disposition son équivalent en langue requise. Il est quand même nécessaire de dire que le tchèque a un peu de retard dans ce sens. Comme toujours le pays membre des vingt-sept relativement nouveau, nous n'avons pas de loin le recouvrement complet de tous les termes dans IATE par exemple. Ce qui est estimable d'après moi, ce sont les essais de formation des bases de données tchèques de la terminologie européenne de bonne qualité. Malheureusement, à mon avis, en concurrence des bases de données internationales, elles n'ont pas la chance de succès pas seulement à cause de nombre des termes traduits relativement bas, mais aussi parce-qu'elles ne sont pas presque jamais actualisées. Vous trouverez l'évaluation en détail des bases de données à la page 13.

Avant d'évaluation générale du travail des traducteurs dans le domaine d'éducation et formation, il est d'après moi important de rappeler, que le but de cette analyse n'était pas d'examiner et comparer mot à mot tous les documents législatifs, qui sont à disposition pour ce domaine. Il y avait plein de facteurs, qui ont influencé la qualité des traductions, par exemple le temps d'assemblage des textes législatifs (sur les pages de EUR-Lex le nombre des textes a augmenté au cours de plusieurs mois), la sélection des textes ou la sélection des mots clefs.

En lisant les mémoires de licence d'autres étudiants et étudiantes, qui concernaient également l'analyse des traductions des textes législatifs européens, j'ai appris qu'en majorité au maximum 10% des toutes les collocations ont été évaluées

comme inadéquates. Le pourcentage est un peu plus élevé dans ma mémoire, il s'agit concrètement de 14% des traductions inadéquates et 5% imprécis. Ici il est important de rappeler, que ces 19% des traductions „problématiques“ ont été en majorité traduit correctement. Les versions inadéquates ou imprécis ont apparus concrètement dans un, quelquefois dans plusieurs cas de l'abondance d'une collocation. (v. le tableau à la page 57)

Néanmoins, le recouvrement des termes du domaine de „Éducation et formation“ dans les bases de données terminologiques de l'UE est pour le moment insuffisant.

Je suppose, que quand l'UE sera plus engagée dans les affaires concernant l'enseignement au futur, ces difficultés seront supprimées.

Francouzsko-český slovníček termínů a kolokací

Tento francouzsko-český slovníček pro oblast „Výchova a vzdělávání“ jsem sestavila z celkem 150 termínů a kolokací analyzovaných v bakalářské práci. Zahrnula jsem do něj pouze překlady, které jsem v kapitole „2.4. Kolokace a jejich překlady“ označila za adekvátní. Nezahrnula jsem samozřejmě překlady neadekvátní, ale ani překlady, které jsou vhodné pouze při zasazení kolokace do kontextu, jinak nedávají smysl. (Např.: „*secteur de la jeunesse*“ - „*práce s mládeží*“).

Uvádím zde také české ekvivalenty klíčových slov, jak jsou překládány v legislativních textech (jedná se o překlady mimo kolokace), v závorce uvádím další možné české překlady termínu podle francouzsko-českého slovníku LINGEA³⁷.

APPRENTISSAGE	UČENÍ, STUDIUM, VYUČENÍ, VÝUKA, VZDĚLÁVÁNÍ
apprentissage des langues	studium jazyků, studium cizích jazyků
apprentissage en équipe	vzájemné učení, vzájemné učení ve skupinách
apprentissage en ligne	elektronické učení
apprentissage formel	formální učení, formální vzdělávání
apprentissage non formel	neformální učení, neformální vzdělávání/vzdělání
apprentissage tout au long de la vie	celoživotní učení
AUTORITÉ	AUTORITA, ORGÁN, ÚŘAD; (MOC, PRAVOMOC)
autorité compétente	příslušný orgán, příslušný subjekt
autorité nationale	vnitrostátní orgán, státní orgán
autorité publique	orgán veřejné moci
BACCALAURÉAT	BAKALAUREÁT; (MATURITA)
baccalauréat européen	evropský bakalaureát
BÉNÉFICIAIRE	PŘÍJEMCE; (POŽIVATEL, VLASTNÍK)
bénéficiaire de/d'une subvention	příjemce grantu

³⁷ Přičemž beru v úvahu pouze překlady, které mají spojitost s tématem „Výchova a vzdělávání“.

caractéristique de d'un bénéficiaire	vlastnost příjemce, charakteristika příjemce
BIBLIOTHÈQUE	KNIHOVNA
bibliothèque de collège universitaire	kolejní knihovna
bibliothèque d'université	univerzitní knihovna
bibliothèque publique	veřejná knihovna
bibliothèque scolaire	školní knihovna
bibliothèque universitaire	akademická knihovna
CERTIFICATION	KVALIFIKACE, OSVĚDČENÍ;
cadre européen des certification	(POTVRZENÍ, OVĚŘENÍ) evropský rámec kvalifikací
systeme de certification	system kvalifikací
valorisation des certifications	využívání kvalifikací
CYCLE	CYKLUS; (STUPEŇ)
cycle d'enseignement	školní stupeň, jednotlivý cyklus
cycle d'études	studium
cycle maternel	mateřská škola
cycle primaire	základní škola
cycle secondaire	střední škola
premier cycle	první cyklus
troisième cycle	postgraduální (studium), třetí cyklus
ÉCHANGE	VÝMĚNA
échange d'élèves	výměnný pobyt, výměna žáků
échange des jeunes	výměna mládeže, výměna mladých lidí
échange d'expériences	výměna zkušeností, vzájemná výměna zkušeností
échange d'information	výměna informací
échange transnational	nadnárodní výměna
ÉCOLE	ŠKOLA
budget de l'école	rozpočet školy

dépenses de l'école	výdaje školy
école européenne	evropská škola
ÉDUCATION	VÝCHOVA, VZDĚLÁVÁNÍ; (VÝCVIK, VYCHOVÁNÍ)
domaine de l'éducation	oblast týkající se výchovy, oblast vzdělávání
éducation de qualité	kvalitní vzdělávání
éducation des adultes	další vzdělávání
éducation et la formation tout au long de la vie	celoživotní vzdělávání a odborné vzdělávání
éducation non formelle	neformální výchova, neformální vzdělávání
éducation par le sport	výchova prostřednictvím sportu
éducation scolaire	školní vzdělávání, vzdělávací systém
organisme d'éducation	vzdělávací zařízení, vzdělávací instituce
système d'éducation	systém vzdělávání, vzdělávací systém, výchovně vzdělávací soustava,
ENSEIGNEMENT	VÝUKA, VYUČOVÁNÍ, VZDĚLÁVÁNÍ; (UČENÍ, ŠKOLSTVÍ)
cours d'enseignement	studium
enseignement général	všeobecné vzdělávání, vzdělání
enseignement pratique	praktické vzdělávání
enseignement scolaire	školní vzdělávání, vzdělávací systém
enseignement supérieur	vysokoškolské vzdělávání, vysoké školství
enseignement théorique	teoretické vzdělávání
matière d'enseignement	vzdělávání, oblast vzdělávání
ÉTABLISSEMENT	INSTITUCE, ZAŘÍZENÍ³⁸
établissement d'accueil	hostitelská instituce
établissement d'enseignement	vzdělávací instituce

³⁸ Neuvádím takové české ekvivalenty jako „vypracování“ nebo „stanovení“, které se sice v textech vyskytly, ale s tématem „výchova a vzdělávání“ nemají nic společného.

établissement d'enseignement supérieur	vysokoškolská instituce, vysokoškolská vzdělávací instituce
établissement de formation	zařízení odborné přípravy, instituce odborného vzdělávání, instituce poskytující odbornou přípravu, vzdělávací instituce
établissement partenaire	partnerská instituce
établissement scolaire	vzdělávací zařízení, školní zařízení, škola
établissement universitaire	vysoká škola, zařízení zajišťující univerzitní vzdělání
ÉTUDES	STUDIUM, STUDIA; (UČENÍ)
année d'études	školní rok
bourse d'études	stipendium
domaine d'études	obor vzdělání, studijní obor
période d'études	studium, doba/období studia, doba trvání studia
visite d'études	studijní pobyt
ÉVALUATION	HODNOCENÍ, VYHODNOCOVÁNÍ; (OCENĚNÍ, POSOUZENÍ, ODHADNUTÍ)
autoévaluation scolaire	sebehodnocení škol, sebehodnocení
évaluation de la qualité	hodnocení kvality
évaluation externe	vnější hodnocení, externí hodnocení
instrument d'autoévaluation	nástroj sebehodnocení
méthode d'évaluation	metoda hodnocení
rapport d'évaluation	hodnotící zpráva
FORMATION	VZDĚLÁNÍ, VZDĚLÁVÁNÍ, ODBORNÁ PŘÍPRAVA, ODBORNÉ VZDĚLÁVÁNÍ; (VÝCHOVA, ŠKOLENÍ)
formation adéquate	odpovídající vzdělání
formation des médecins	vzdělávání lékařů

formation des praticiens de l'art dentaire	vzdělávání zubních lékařů
formation professionnelle moyen de formation	odborné vzdělávání, odborná příprava školící zařízení, vzdělávací zařízení
JEUNESSE	MLÁDEŽ, MLADÍ LIDÉ; (MLADÍ)
jeunesse pour l'Europe	mládež pro Evropu
organisation de jeunesse	mládežnická organizace
secteur de la jeunesse	oblast mládeže
MOBILITÉ	MOBILITA, POHYB
action de mobilité	akce pro mobilitu, opatření pro mobilitu, mobilita
activité de mobilité	mobilita, činnost související s mobilitou, využití mobility
mobilité des enseignants	mobilita učitelů
mobilité des étudiants	mobilita studentů
mobilité des personnes	pohyb osob, mobilita osob
mobilité transnationale	nadnárodní mobilita
période de mobilité	období mobility, využití mobility, období využití mobility
NIVEAU	ÚROVEŇ
niveau communautaire	úroveň Společenství
niveau comparablement élevé	srovnatelně vysoká úroveň
niveau de certification	úroveň kvalifikace
niveau de formation	úroveň vzdělávání
niveau européen	evropská úroveň
niveau local	místní úroveň
niveau national	vnitrostátní úroveň, domácí úroveň
niveau supérieur	vysoká úroveň, vysokoškolský
OBJECTIF	CÍL
objectif commun	společný cíl, cíl

objectif du programme	cíl programu
objectif général	obecný cíl, cíl
objectif opérationnel	operativní cíl
objectif spécifique	specifický cíl, zvláštní cíl
objectif stratégique	strategický cíl
réalisation d'objectif	dosažení/dosahování/uskutečňování cíle
PERSONNEL	ZAMĚSTNANCI, PRACOVNÍCI; (PERSONÁL)
comité du personnel	výbor zaměstnanců
personnel administratif et de service	administrativní a pomocní zaměstnanci
personnel éducatif	pedagogičtí pracovníci
personnel enseignant	učitelé
PROGRAMME	PROGRAM, PLÁN; (UČEBNÍ PLÁN, OSNOVY)
programme communautaire	program Společenství
programme d'action communautaire	akční program Společenství
programme de travail	pracovní program
programme d'échange	program výměnných pobytů, výměnný program
programme d'études	studijní program/plán, učební plán, program studia
programme de volontariat	program dobrovolné služby
programme statistique	statistický program
programme transversal	průřezový program
PROJET	PROJEKT, NÁVRH, PLÁN
projet de budget	návrh rozpočtu, rozpočtové odhady
projet de volontariat	projekt dobrovolné služby
projet multilatéral	mnohostranný projekt
projet pilote	pilotní projekt
projet unilatéral	jednostranný projekt

QUALIFICATION

transparence des qualifications
qualification professionnelle

KVALIFIKACE, ZPŮSOBILOST

průhlednost v oblasti kvalifikací
odborná kvalifikace, odborná způsobilost,
odborná dovednost, schopnost

RÈGLEMENT

règlement financier
règlement général d'école
règlement intérieur

NAŘÍZENÍ, ŘÁD

finanční nařízení
obecný školní řád
jednací řád

SUBVENTION

subvention forfaitaire
subvention de fonctionnement
octroi de fonctionnement

GRANT, DOTACE; (PODPORA, SUBVENCE)

paušální grant
provozní grant, grant na/pro provozní náklady
udělení/přidělení/poskytování grantu

BIBLIOGRAFIE

Linhart, Jiří; kolektiv. *Slovník cizích slov pro nové století*, Dialog, 2003,
ISBN 80-85843-61-7

Kol. aut. Lingea s.r.o. *Lingea velký slovník francouzsko-český, česko-francouzský*,
Nakladatelství Lingea s.r.o., 2007, ISBN 978-80-87062-05-0

Vomáčková, Libuše a kol. *Francouzsko-český technický slovník*, SNTL – Nakladatelství
technické literatury, 1978

Radimský, Jan. *Italské a vybrané francouzské neologismy z oblasti informatiky a nových
médií (1990-1996)*, Jihočeská univerzita, České Budějovice, 2003

Rejman, Ladislav. *Kapesní slovník cizích slov*, Státní pedagogické nakladatelství Praha,
Praha, 1971.

Elektronické zdroje

Archiv Ministerstva informatiky červen 2008; Ministerstvo vnitra ČR

dostupné na

http://web.mvcr.cz/archiv2008/micr/files/505/mi_20030212_zps_p1_pojmy.pdf

(staženo: březen 2009)

*Boloňský proces; Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (spravuje Akademické
centrum studentských aktivit)*

dostupné na <http://www.bologna.msmt.cz/> (staženo: březen 2009)

Co jsou to granty a dotace?; Dotace on-line.cz - InfoCentrum (Převzato z www.mfcr.cz)

dostupné na <http://www.dotaceonline.cz/Page.aspx?SP=1181> (staženo: březen 2009)

*Cycle d'études postgrades en aménagements hydraulique; École polytechnique
fédérale de Lausanne, 17.11.2004*

dostupné na <http://lchwww.epfl.ch/postgrade/> (staženo: březen 2009)

Eur-Lex

dostupné na <http://eur-lex.europa.eu> (staženo: září 2008)

<http://eur-lex.europa.eu/fr/legis/20090401/chap1630.htm>

(staženo: září 2008)

Formation par domaine d'études; Université de Caen Basse Normandie

dostupné na

http://webetu.unicaen.fr/jsp/fiche_pagelibre.jsp?CODE=34100322&LANGUE=0&RH=1174397440558&RF=1165826787262 (staženo: březen 2009)

IATE – Inter-Agency Terminology Exchange; IDABC, 08/2006

dostupné na <http://ec.europa.eu/idabc/en/document/2294/16> (staženo: září 2008)

IATE – nová terminologická pomůcka; Jednota tlumočnicků a překladatelů (převzato z časopisu Top)

dostupné na http://www.jtpunion.org/spip/article.php3?id_article=596

(staženo: září 2008)

Jazyky a Evropa; EUROPA, PORTÁL EVROPSKÉ UNIE

dostupné na <http://europa.eu/languages/cs/document/100/6> (staženo: říjen 2008)

Jednotná databáze pro veškerou terminologii týkající se EU (Interaktivní terminologie pro Evropu) ve 23 jazycích se otevírá pro veřejnosti; Strukturální fondy EU, 1.7.2007

dostupné na <http://www.strukturalnifondy.info/clanek.php?clanek=2303>

(staženo: září 2008)

Mr. JEAN François BRUNET ; EURODICAUTOM, EUGRIS, 27.6.2006

dostupné na <http://www.eugris.info/displayresource.asp?ResourceID=5703&Cat=>

(staženo: duben 2009)

NOVÁKOVÁ, Markéta; Postup při uznávání vzdělání dosaženého v Evropských školách v ČR; Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 5.2.2008

dostupné na <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/postup-pri-uznavani-vzdelani-dosazeneho-v-evropskych-skolach-v-cr> (staženo: březen 2009)

Offre de formation; Université Joseph Fourier Grenoble

dostupné na http://www.ujf-grenoble.fr/ME9386/0/fiche_formation/
(staženo: leden 2009)

PÍRKOVÁ, Dita; Boloňský proces: Vyhledky do budoucna, Integrace, 4.3.2005

dostupné na <http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=866> (staženo: září 2008)

pojmem „transnacionální“; ABZ slovník cizích slov

dostupné na <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/transnacionalni>
(staženo: březen 2009)

Programme d'études 2008-2009; Université catholique du Louvain

dostupné na <http://www.uclouvain.be/programme-etudes-2008.html>
(staženo: březen 2009)

STUDENTI GYMNÁZIA FRÝDLANT; článek: Studenti načtli zvukové knihy pro nevidomé, Česká televize, 8.4.2009

dostupné na <http://www.ct24.cz/diginaves/51132-studenti-nacetli-zvukove-knihy-pro-nevidome/> (staženo: březen 2009)

WINTER, Jaroslav; Interaktivní terminologie pro Evropu, EUROSOP.CZ

dostupné na <http://www.euroskop.cz/38/8005/clanek/interaktivni-terminologie-pro-evropu/> (staženo: říjen 2008)

Základní informace o Evropských školách; Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 16.2.2007

dostupné na <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/zakladni-informace-o-evropskych-skolach> (staženo: březen 2009)

Terminologické databáze

Interactive Terminology for Europe

dostupné na <http://iate.europa.eu> (staženo: září 2008)

Informační systém pro aproximaci práva

dostupné na <http://isap.vlada.cz> (staženo: září 2008)

Slovník evropských pojmů

dostupné na www.mzv.eu/servis/soubor.asp?id=24792 (staženo: září 2008)

Terminologická databáze pro účely českého předsednictví v Radě Evropské unie 2009

dostupné na <http://isap.vlada.cz/852566AC0072089E/terminologie> (staženo: září 2008)

Vícejazyčný glosář pro rozšířenou Evropu

dostupné na http://europass.cedefop.europa.eu/img/dynamic/c313/cv-1_en_US_glossary_4030_6k.pdf (staženo: září 2008)

Sbírka zákonů

Zákon č.111/1998 Sb. O vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů

dostupné na

http://aplikace.msmt.cz/vysokeskoly/Legislativa/Novela_zakona_552_2005.htm

(staženo: březen 2009)

Zákon č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících

dostupné na

http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/2004/563004/Sb_563004_-----_.php

(staženo: březen 2009)